

Hea Kodanik

EMSLi ajakiri kodanikuühiskonnast

nr 3 (61)

suvi
2014

Meie inimesed

Kes nad on ja miks nad
“normaalses kohas” ei tööta

MAIE KIISEL
TÜ kommunikatsiooni-
uuringute teadur

Erakogu

Põliselanike keskeakriis

Ajal, mil Eestis tõusid esile esimesed missiooniinimesed, korporatiivse vastutuse projektijuhid, kuldvabatahtlikud ja *fundraiser*'id, oli kodanikuühiskonna maastik tegelikult juba asustatud. Siin elasid rahumeelsed selt-siliikumised, mille liikmed väärtustasid küünarnukitunnet ja kollektiivi kuulumist. Lihtsalt oma tagasihoidlikkuses – mis nüüd mina! – polnud nad juba mõnda aega nähtavad neile, kes ise samasse seltskonda ei kuulunud.

Põliselanik vaatles uustulnukat mõningase segaduse ja umbusuga. Kuidas mõista seda uut inimliiki – aktiviste, kes ei kuulu kuhugi, aga on ometi igal pool korraga? Kes elab Eestis, aga justkui ei ela ka, sest kõnepruuk on sootuks teine. Põliselanik on haritud inimene ja tunneb võõrsõnu. Siiski ei suuda ta uustulnukaga sammu pidada kõnelustes, mis puudutavad “sotsiaal- ja majandussfääris kestliku konkurentsivõime perspektiivide arendamist”.

Põliselanik on kogu aeg teadnud, et perekond on ühiskonna algrakuke. Järglased on need, kellele ta on ehitanud paremat ühiskonda. Uustulnuk seevastu kesken-

dub isiklikule õnnele, eneseotsingutele ning maailma aastatuhande eesmärkidele. Ja kaasab sellesse ka sajad sõbrad üle maailma, kellega ta suhtleb sagedamini kui lähedaste pereliikmetega.

Uustulnuk vajab tunnustamisüritusi, disainitud töökeskkonda, komandeerin-guid ning eelkõige endasarnaste seltsi. Põliselanik seevastu tunneb kohmetust, kohates kiiret sina peale üleminekut ja ülepaisutatud hinnanguid isiklike saavutuste kirjeldamisel.

Ta ei mõista vajadust kättesaamatut mängida ega tunne end mugavalt koosolekult koosolekule tormates, projekti koostades ja hiljem selle “linnukesi” kokku lugedes. Põliselanikule meeldivad kestvaomad. Ta loeb peenikese kirjaga kultuuriväljaandeid, vaatleb loodust ja külastab koduloomuuseume, toimetab organisatsiooni kuukirja – ta teab mõndagi oma alast, kuid hoidub selle pinnalt kiremast. Ehk pole tal parasjagu neid kõige uuemaid andmeid või puudub probleemi üksikasjadeni lahkav uuring. Parema on enne kaaluda, vaagida, üheksa korda mõtta.

Ometi imetleb ta aktiviste. Keerulises maailmas, mis paistab oma kursilt ammu-gi lahkunud olevat, teavad aktivistid endiselt, millisele nupule vajutada. Laste jaoks tuleb ömmelda maskott, meedia tarbeks aga korraldada avalik debatt Tammsaare pargi laval... Ideed pudenevad varrukast.

Ometi pole põliselanik rahul. Ei enda ega maailmaga. Talle teevad muret muutused, kuigi ta ei näe neis halba ega head. Ta lihtsalt ei saa neist aru. Milleks neid vaja on, mille nimel neid ette võetakse? Ta tahaks maailma pidurdada ja tagasi pöörata: “Meil on ju säästva arengu strateegia. Miks peaksime endiselt tulevikku arutama, kui oleme vajadustes juba ammugi kokku leppinud?”

Ent põliselanik ei kiirusta ümberpööramisega. Kui uustulnukad oskavad nõu-kogu ja liikmeid oma lõa otsa võtta, siis põliselanik jääb kahe poole vahendamisel jänni. Ta on lihtsalt väga hea kuulaja. Arvamusi on palju ja nende elluviimisega kaasnevad riskid tundmatud. Kui ta peaks mõne olulise inimese tundeid riivama, ei suudaks ta pärast kuhugi oma silmi peita. Põliselanik on ootel.

Mida sa teeks, kui midagi ei peaks?

Korralik sisetulek. Toredad kolleegid. Huvitav töö. Kõigi kolme olemasolu on ideaalne, aga enamikule inimestele piisab kahest, et pikaajaliselt pühenduda. Nii räägitakse.

Kui on ainult üks kolmest, siis pead lühema aja vastu, aga põletad oma ressursse kiiremini, kui taastad. Nii et suure raha pärast võid mõnda aega teha mõttetut asja koos ebameeldiva seltskonnaga, aga ühel hetkel põled läbi. Või vastupidi – kui seltskond on lahe ning töö siukas ja põnev, võid üsna pikalt ka vähese sisetulekuga tegutseda. Lisaks on veel kõik ülejäänud võimalikud kombinatsioonid ja igaüks saab nüüd ise ennast või oma tiimi liikmeid sellel teljestikul määrata.

Muidugi, maailmas elab üle seitsme miljardi inimese, nii et mistahes lahterdamine ja reeglistamine saab käia ainult suurte üldistustega. Kuid mulle tundub siiski, et meil kõigil on midagi, mida me tahame (ära) teha, ning et see muutub ühest eluetapist teise. Vastavalt sellele “millelegi” üritame kujundada oma teisi valikuid ja otuseid ning neid ka enda ja teiste jaoks ratsionaliseerida.

Näiteks käid ülikoolis, elamiskulud on minimaalsed, aga missioon midagi ära teha, maailma muuta, põletab rinnus. Löödkid sisetulekule käega ja otsid või lood kohta ning seltskonna, et seda missiooni teostada. Hiljem ostad velvetpüksid ja suured vineerraamiga prillid.

Mõnes teises eluetapis aga muutub töö teisejärguliseks ja oled valmis tegema üsna missioonitult asja korraliku raha eest, et võimaldada oma lastele hea haridus.

Kui see etapp elus läbi saab, muutub olulisimaks sarnaste küsimuste üle mõtleivate inimeste seltskond. Ja nii edasi. Millises sektoris ning mis vormis tegutseda, on seejuures teised valikud.

Oma valikuid tehes olen üritanud võimalikult ausalt vaadata, mis on see “miski”, mida mul hetkel elus enim vaja (teha) on. Juhina inimesi oma tiimi kutsudes olen proovinud ka neil aidata sama arusaamiseni jõuda. “Mida sa praegu kohe lähaks tegema, kui sa ei peaks mitte midagi tegema?” on olnud üks mu korduvaid küsimusi. Kui see on selge, saab ülejäänud kaks loo alguses mainitud komponenti juba lihtsamalt paika.

Ilma oma energia ja suurepärase meeskonnata ei saa ehitada organisatsiooni üheski sektoris. Loodan, et Hea Kodaniku lugeja saab seekordse numbri lugude toel mõtiskleda, mis käivitab enim tema enda ja teda ümbritsevate inimeste energiat.

MARGO LOOR
EMSLi nõukogu
esimees

Karl-Kristian Nigesen

Esikaane kaunistas: Kristi Kongi

Olen maalimisega tegelenud päris pikalt. Käisin lastekunstikoolis, siis kunstikallakuga koolis ning kesk-kooli lõpetades olin kindel, et tahan minna õppima ainult maalikunsti.

Kunstis huvitab mind eelkõige värv ja võimalikult erk värv, millele otsin kõikvõimalikke erinevaid teostamisvõimalusi. Mind ei paelu ainult maal seinal – arvan, et kogu ruum tuleb teosega kaasa. Seetõttu tegelen enam ja enam ruumiga. Tavaliselt lähtungi uut kunstiprojekti alustades konkreetsest ruumist, olgu see galerii või miski muu.

Seekordse Hea Kodaniku kaanemaal “Edith & Gustav” pärineb näituseprojektist “Sina oled minu kiisu”. Näituse temaatikaks oli naine ja naiseks olemine ning maali- del olevatele tegelastele – suures osas iseendale – erinevate rollide loomine.

Praegu valmistan ette uusi näituseprojekte. Juuni lõpus avati rahvusvaheline grupinäitus Kumus – “Merike Estna & maal avatud ruumis”. Teen ka ettevalmistusi sügisesteks näituseprojektideks Riias, Tallinna Kunstihoones ja Tallinna Linnagaleriis.

Andres Teiss

Rohkem saad Kristist teada ja näha www.kristikongi.com.

Sisukord

ARVAMUS	lk 2-4
Maie Kiisel, Margo Loor ja Taivo Paju inimestest.	
INIMESED	lk 8-13
Mari Õo Sarv päris, mis inimesed need vabakonnas töötavad.	
VÄLISMAA	lk 14-15
Mari Õo Sarv tutvustab brittide kommet teha rahvasportlastest rahakogujad.	
UURING	lk 16-17
Alari Rammo võtab kokku Praxise uue uuringu vabaihenduste sisedemokraatiast.	
KOLM+ VAHVAT	lk 18-23
Mis paneb vabatahtliku diivanilt tõusma?	
PÄEVAKAJA	lk 24-26
Uuele kodanikuühiskonna arengukavale vaatavad otsa Maris Jõgeva ja Helen Sulg.	
NOOR TEGIJA	lk 27
Henri Kõiv räägib oma heaks kodanikuks saamise loo.	
NÄGU NIME JUURDE	lk 28-31
Vabakonna uus minister leiab, et on rohkem kaasaja tüüpi.	
NÕUANNE	lk 32-34
Urmo Kübar juhendab, kuidas nautida aastaaruande kirjutamist.	
LUGEMISSOOVITUS	lk 35
Rasmus Pedanik tutvustab maailma parandamise veebiõpikut.	
EMSL JA TEMA LIIKMED	lk 36-37
Võtame kokku kogukonnapraktika esimese aasta ja lubame, et nii jätkub.	
KOGEMUS	lk 38-43
Vabaihendused räägivad oma rasketest otsustest inimestega.	

Hea Kodanik on Eesti ainus perioodiline kodanikuühiskonna häälekandja, mis ilmub oma eelkäija EMSLi infolehega 1994. aastast hea ilmaga neli korda aastas ja trükiarv on seekord 4000.

Kõik autorid kirjutavad siin vabatahtlikkuse alusel – tuhat tänu sulle- ja pildimeistritele!

Tekstid valisid ja toimetasid

Mari Õö Sarv | marioeoe@ngo.ee

Urmo Kübar | urmo@ngo.ee

Alari Rammo | alari@ngo.ee

Kujunduse tegi

Karl-Kristjan Nigesen | karl@nigesen.ee

Keele eest hoolitses

Katrin Kern | kkern@ut.ee

Iga sõna eest vastutab

EMSL MTÜ, Telliskivi 60a, 10412 Kalamaja

664 5077 | info@ngo.ee | www.ngo.ee

ISSN 1736-7263

Internetis loetav www.ngo.ee/heakodanik. **Pa-beril** leiad ajakirja EMSLi kontorist ja maakondlikest arenduskeskustest. Oma postkasti saab ajakirja **tellida**, kui teatud koguse ja kontaktid heakodanik@ngo.ee. Ajakirja jätkuvalt tasuta ilmumist saab ka **toetada** – www.ngo.ee/toeta.

Hea Kodaniku kirjastamist ja levikut rahastavad **regionaalministri** valitsemisalas siseministeerium ning Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

Trükitud keskkonnateadlikus trükikojas Ecoprint

441 799
Trükitoode

Hea Kodaniku kirjastamist ja levikut rahastab Kodanikuühiskonna Sihtkapital.

SISEMINISTEERIUM

KÜSK

Kodanikuühiskonna
Sihtkapital

KODANIKUÜHISKONNA TOETUSEKS

Miks on mõistlik mõelda nagu Airiin Saarso ja Melinda Gates

Ma ei taha rääkida Airiin Saarsost ja Melinda Gatesist mitte kui naisjuhtidest, vaid seepärast, et nende mõtteviis on väga äge.

Airiin Saarso ühendas koolidirektorina Audentese Erakooli ja Tallinna Spordi-internaatkooli. Teatavasti läheb enamik ühinemisi aia taha, sest poolte egod on lihtsalt nii suured. Airiin sai hakkama. Seejärel töötas ta koolidirektorina Keilas. See ei ole lihtsalt üks väikelinna kool. Tegemist on Eesti suuruselt kolmanda kooliga, kus oli parajasti käsil Euroopa ühe kõige moodsama koolimaja ehitus.

Aga kui koolimaja valmis, loobus Airiin koolidirektori ametist, et jätkuks aega väga põneva hobi jaoks – riidest sõlerooside tegemiseks. Osa aega pühendas ta kunsti- ja käsitööõpetaja tööle Tallinna Pedagoogilises Seminaris. Lisaks rändab ta mööda maailma ja tutvub kõikjal rahvakunstiga. Tänapäevase seisuga on Airiin taas direktor, sedapuhku Väana Mõisakoolis.

Melinda Gates, kes juhib koos abikaasa Billiga asutatud Gatesi fondi tööd, on

mitu korda välja öelnud: mittetulundusühingud, õppige äri sektorilt! Oma kuulsas TED-i kõnes toob ta Coca-Cola eeskujuks esiteks selle eest, et nende turundus on positiivse tooniga, mitte see, et „Pese käsi, muidu sured kohe düsenteeriasse!“, teiseks arvestab reklaam kohalikke olusid ning kolmandaks on nad julgustanud kohalikke väikeettevõtjaks hakkama, aidates neid väikelaenuga. Tänu sellele jõuab Coca-Cola jalgratastel ja käsikärudel müügile ka kõige pisematesse kolkaküladesse. Sellisest mõtteviisist eeskuju võttes reformiti täielikult Etioopia meditsiinisüsteem, tänu millele saavad arstiabi ka need, kes elasid haiglast mitme päevatee kaugusel.

Lugedes selle Hea Kodaniku numbri lugusid, on mul rõõm näha, et Airiini ja Melinda mõtteviisi – pean silmas otsustus- ja õppimisvõimet ning avatust – leiab päris palju ka Eesti mittetulundussektorist. See ennustab elujõudu.

TAIVO PAJU

ajakirja Director peatoimetaja

Vabaühenduste ja riigi partnerlus peaks põhinema usaldusel

“Ühenduste riikliku rahastamise ideaal ja tegelikkus”, Hea Kodanik nr 2/2014 lk 10–15

Demokraatlik ühiskond vajab ja eeldab kodanikualgatuse toetamist, sest just nii saavad kodanikud ise osaleda ja sel juhul on nad motiveeritud tulemusi saavutama. Küsimus on selles, kuidas luua ühiskonnas jätkuv partnerlus kodanikuühenduste ja riigi vahel ning kuidas süsteemne tugirahastamine tooks kaasa usaldust ja pikemaajalist plaanimist.

Eestis on juba välja kujunenud suuremad katusorganisatsioonid ja liikumised, kes suudavad püstitatud ülesandeid täita, kodanike algatuste kaudu kaasa aidata – näiteks Lastekaitse Liit, Puuetega Inimeste Koda, EMSL jt suuremad katusorganisatsioonid on juba saavutanud usalduse ja legitiimsuse ning neil on ühiskondlik ootus. Aga usaldus tähendab seda, et neile tuleb usaldada ka ressursse ja ressursside kasutamine.

Edasiliikumiseks vajame lühiprojektide kõrvale pikaajalisemaid plaane, mõistlik on strateegiad üles ehitada 4-5 aasta tsükliks ning siis vajalikke tegevusi strateegilise rahastamise abil organisatsioonide kaudu ellu viia. See tähendab, et ka partnerorganisatsioonid vaatavad pikemalt ette. Kui partnerlus ühiskonnas toimiks, oleks strateegiatel ka sisuline mõte.

Küpse demokraatia üheks mõõdupuuks on usaldus – mitte ainult moraalses mõttes, vaid ka tegutsemiseks. Euroopa kultuuris on partnerluse juures tavalised pikaajalised selged tegevuskavad, mida maksukoguja poolt toetatakse ja üheskoos ellu viiakse. Näiteks Põhjamaades ei kahtle keegi, kas ühised ressursid, mida lastekaitse-, puuetega inimeste või inimõigusteorganisatsioonide kaudu suunatakse ja ka-

sutatakse, ikka on õigetes kätes. Pigem on jõutud arusaamisele, et ühiskond areneb tänu diskussioonile ja erinevatele tegevusvormidele. Seda toetatakse mõningal juhul tingimusteta ja ilma kahtlustusteta. See on usaldatud toetus.

Suured katusorganisatsioonid vajavad riigi toetust ja usaldust. Nende taga on väga palju inimesi, kelle hoidmine, läbikäimine, koostamine ei saa olla projektipõhine tegevus, kodanikuühiskonna areng vajab tagatud rahavoogusid. Eesti on selleks valmis, et ausalt rääkida ja muutusteks tugevamaid samme astuda.

ALAR TAMM

Lastekaitse liidu juhataja

Rahastusvõimaluste vahel orienteerumas

“Kuidas leida raha?”, Hea Kodanik nr 2/2014 lk 40-43

Kõige parem riskide haldamise viis on koostada äriplaan. Õnneks on vähemalt rahaandjate seas välja kujunenud tava küsida kõigepealt prognoosi, olgu selleks siis äriplaan või finantsanalüüs. Äriplaani koostamisel mängime plaanitavad ettevõtlusega seotud tegevused ohutult paberi peal läbi. Millegipärast on aga endiselt levinud suhtumine, et see koostatakse kellegi teise jaoks.

Olen ise asutanud kaks osaühingut. Esimene sai alguse metsas kännu otsas istudes. Valmis ka algeline visioon, aga äriplaan – isegi kui see tehtud sai, siis pole mul õrna aimugi, kus see asuda võiks. Võib-olla pangas, sest vajaminev algkapital pärines sealt. Ettevõtte õnneks on juba kümme aastat toiminud, sest pinnas oli soodne, kuid areng on olnud pea olematu.

Teise, eelmise aasta sügisel tegutsemist alustanud ettevõtte taga oli tunduvalt kaalutletum otsus. Alginvesteeringuvajadus oli suhteliselt suur, sest arvestasin ajakulu põhjal ka enda töötasu, lisaks oli vaja kohe töötajad palgata. Seekord otsustasin kasutada hoopis partnerluse meetodit: põhimõtteliselt said esialgu plaanitud töötajatest hoopis partnerid, sellega kaotas ära otsese finantseeringuvajaduse.

Jõuan nüüd põhilise juurde: kust leida finantseering? Võimalusi on palju: komertspangad, erainvestorid, ühisrahastuse platvormid, riiklikud toetused, projekti-voorud jne. Sobivaimat välja valida üritades taipasin, et kuigi meid ümbritseb tohutu infohulk, siis seda õiget leida ei olegi nii lihtne. Üks asi on see, mis nõuete osas kirjjas, aga teine see, mida rahastajalt tegelikult

oodatakse. Kõikide institutsioonidega konsulteerimine nõuab palju aega, seejuures ei ole positiivne tulemus sugugi tagatud.

Nii tekib vajadus saada finantseerimise võimalustest kiirem ja parem ülevaade. Kõige efektiivsem on suhelda otse allikaga, kuid kuna allikaid on mitu ja huvilisi palju, sündis mõte korraldada teabepäev, kus kõik Eesti rahastusallikad tulevad kokku ja räägivad, mida nad ise (äri)ideedelt ootavad. Osaleja saab kuue tunniga pakkujatest hea ülevaate ja lähemalt teada ka nende ootustest ning tulevikusuundadest.

Koolituspäev „Finantseerimise TREFF 2014“ toimub 2. oktoobril 2014 Tallinnas.

AIRIKA TORN

“Finantseerimise TREFF 2014“ produtsent

66 000 häält julgetele kodanikele

Mõni ütleb, et tema ei vali, sest mis see üks hääl ikka loeb. Mõni teine lausa kandideerib, sest üks inimene on tervelt üks inimene! Läänud Euroopa parlamendi valimistel usaldas 66 293 Eesti kodanikku oma hääle 16 üksikkandidaadile, kelle seljataguseks olidki lihtsalt kodanikud, mitte parteisüsteem.

Seni on ju ikka räägitud, et millegi muutmiseks ei pea veel parteisse astuma, lihtsalt hakka seda muutma. Nüüd on aeg küps, et kui tahad siiski muutust poliitilises masinavärgis, pole vaja parteivärve ja -kampaaniat, lihtsalt kandideeri, võida usaldus ja mine. Või no vähemalt on algus tehtud, minejaid on veel vähe.

Mari Öö Sarv

Üle 10 000 hääle kogunud maaelu arendaja ja saatejuht Tanel Talve imestab, miks üksikkandidaatide hulka kritiseeriti, sest see räägib ometi inimeste aktiivsusest ja tahtest kaasa rääkida. Eesti NATO Ühingu juhi Krista Mulenoki sõnul näitavad üksikkandidaatide kogutud hääled kodanikuühiskonna kasvavat rolli ja valmisolekut muutusteks ning äratundmist, et kandidaadid ongi inimesed meie hulgas.

Hääletesaagist rääkides muigab Talve, et oleks seadusevastane teada, kes tema poolt hääletasid. "Pole saladus, et olen teinud tihedamat koostööd külaliikumise Kodukant, aga oma olemuselt on see liikumine täiesti apoliitiline," nendib Talve. Krista Mulenok usub, et sai hääled võrgustikelt, kelle heaks ta aastaid tegutsenud on: "Mind toetasid inimesed, kes teavad, mida olen lubanud ja ellu viinud ning milleks võimeline olen. Arvan, et inimese eest peaksid rääkima tema teod."

Stenbocki maja

Avatud valitsemine nüüd ka valitsusjuhi silmatera

Juuni alguses sai valmis järjekorras teine Eesti avatuma valitsemise tegevuskava. Aastatel 2014–2016 on olulised kodanikke kaasavad ja avatud poliitikakujundamise protsessid, riigieelarve ja finantsjuhtimise läbipaistvus ning kodanikust lähtuvad teenused.

Näiteks peaks kahe aasta pärast olema võimalik omavahel arutleda, ühisloomes koostada ning esitamiseks digitaalselt allkirjastada kollektiivseid märgukirju selleks spetsiaalselt kujundatud veebikeskkonnas; näha, kellele

riigikassast raha üle kantakse, ning mitteresidentidel kasutada digitaalse isikutunnistuse abil Eesti e-teenuseid.

Peaminister võttis partnerluses koostatud kava pidulikult vastu, riigikantselei juurde luuakse aga koordinatsioonikogu, kes kava täitmisel silma peal hakkab hoidma.

Eesti liitus avatud valitsemise partnerlusega 2012. aastal. Loe veel: www.avatudvalitsemine.ee.

Teet Malsroos / Öhtuleht / Scanpix

Tulumaksusoodustused lõpuks muutumises

Pärast aastaid analüüsi nime all munemist muutis saatis valitsus tulumaksuseaduse muudatused mais parlamenti, kes sisulise arutelu ta need ka ära koputas. Soodustuse tingimused selgemaks ei lähe, pigem tekib juurde uut segadust ja eriti halvasti vaadatakse omatulu teenijatele. Nõme lugu, aga eks paistab, kuidas maksuhaldur seadust rakendama hakkab.

Lõpliku otsuse tegijaks saabki valitsuse asemel maksu- ja tolliamet, mis muudab pisut lihtsamaks ka otsuste vaidlustamise. Samuti

pannakse päitsed pähe stipendiumidega hulama läinud ühingutele ehk peaks töhusamini olema keelatud töötasu maksmine stipina. Löögi alla satub küll ka ilmselt osa ausaid, kuna stipendium võib olla vaid tulevikku suunatud toetus, aga mitte preemia, millena seda päris palju kasutatakse. Maksuriski alt vabanevad ka vabatahtlike kulud ning toetusfondide tegevus. Kõik EMSL-i arvamused läbi aastate sel teemal leiab www.ngo.ee/ seisukohad.

Sotsiaalne innovatsioon kinnitab kanda

Heateo SA võttis koostöös heade sõpradega Eestis vedada sotsiaalse innovatsiooni teema. Sotsiaalne innovatsioon on sektoriteülene mõtteviis uute algatuste kujundamisel ja elluviimisel. Need on ühiskondlike probleemide loomingulised ning uusi väärtusi loovad lahendused, millel on pikaajaline mõju, mis seovad uusi suhteid ja koostööd ning mis kasvatavad inimeste heaolu.

Hakatuses kutsuti kokku sotsiaalse innovatsiooni võrgustik, mis ühendab sotsiaalse innovatsiooniga tegelevad organisatsioonid. Ikka selleks, et koondada ja jagada infot ja teadmisi, teha koostööd ja tõsta teadlikkust. Esimesel kohtumisel 26. mail osales kümme organisatsiooni – ministeeriumide esindajad, rahastajad, innovaatorid, eksperdid, innovatsiooni uurijad.

Juunis alustas Heateo SA teenusedisaini katseprogrammiga, mis kestab kuni 2015. aasta jaanuarini. Selle keskmes on kaheksa avalikke teenuseid osutavat vabaihendust, aga kaasatud on ka avalik sektor. Koostöös professionaalsete teenusedisaineritega otsitakse disainimõtlemise, teenusedisaini tööriistade ja koosloome abil parimat viisi nende sihtrühmade probleemide leevendamiseks-lahendamiseks, et meil oleksid võimekamad ja nutikamad teenuste kujundajad ja osutajad ning et teenused oleksid kvaliteetsemad, kliendikesksemad, ressursisäästlikumad ja innovaatilisemad.

Augustis käivitatakse sotsiaalse innovatsiooni blogi ning koostöös KÜSK-iga avatakse Eesti esimene sotsiaalse innovatsiooni konkurss.

Kes tahab teemast rohkem teada, siis sobiv koht on parkida end Arvamusfestivali teisel päeval vabakonna lava ette – siis on seal sotsiaalse innovatsiooni teemalava. Ning äsja lõppenud Euroopa sotsiaalse innovatsiooni konkursist kirjutas žürii liige Kristina Mänd siin: ngo.ee/ngo/8/article/8713.

Karl-Kristjan Nigesen

EMSLi nõukogus uued liikmed

6. juunil valis EMSLi üldkoosolek nõukokku kolm uut liiget: Anneli Kana (esitaja Külaliikumine Kodukant), Liisa Pasti (Eesti Väitlusselts) ja Rasmus Raski (Heateo Sihtasutus). Nõukogus jätkavad Hille Hinsberg, Margus Rink, Mari-Liis Jakobson, Martin Noorkõiv ja tagasi valitud Margo Loor. Volitused lõppesid Liia Hännil, Tarmo Tüüril ja Sandra Lillemaal. Suur kummardus ja aitäh neile!

Liisa Past

Rasmus Rask

Kolmanda sektori rahvas

siiras hoolimine + metsik usk

Lapski teab, et vabakondlane elab suure linna väikeses puitasumis, sõidab ühekäigulise retrojalgrattaga, suhtleb (sotsiaalmeedias) vabalt kõikvõimalike vähemuste ja isegi samasoolistega ja kutsub sõpru üles ühiselt planku värvima. Ning arvab, et muudab maailma. Kus ta töötab, miks ta normaalses firmas ei tööta ja kust sellised üldse tulevad, seda ei tea tihti suuredki. **MARI ÖÖ SARV** selgitas välja.

Marion Undusk

Iroonia irooniaks, muidugi on vabakonnas igasuguseid inimesi – lahkeid ja ülbeid, pikki ja lühikesi, autode ja käikudega jalgratastega ning nii mõnigi saab oma töö eest vabaühendusest palkagi. Igasse sektorisse personali otsinud Külli Lilleorg Fontesest leiab, et vabaühenduses ja eraettevõttes töötavad üsna ühesugused inimesed ja mõlemalt oodatakse pühendumist – lihtsalt ärisectoris nimetatakse seda särasilmsuseks, vabasektoris selleks, et töölaual olevad probleemid sind puudutaksid. Vahe tuleb sisse töö tulemusi hinnates.

Tööl ettevõttes on selge ja mõõdetav eesmärk: rahaline kasum. Tööl vabaühenduses on eesmärk küll selge, kuid mitte nii lihtsasti mõõdetav. Mõne eesmärk on mitmekesisem haridussüsteem, teisel, et inimesed jooksid vähem, kolmas aitab väärkoheldud lapsi, neljas unistab targematest kodanikest, viies puhtamast loodusest. Kõigi nende unistus on ilusam elu kogu riigis, kuid mõõdupuud on täiesti erinevad.

Terve Eesti SA asutaja Riina Raudne defineerib kolmanda sektori kui loovust toetava platvormi, kus kollektiivsed ideaalid saavad proovida vormi leida, läbi kukkuda, areneda, uuesti proovida. “See on omamoodi sotsiaalse innovatsiooni ideede inkubaator, kuhu kõigil on suhteliselt lihtne ligipääs ja kus on kerge ja turvaline uusi asju proovida – kergem, kui näiteks riigil,” pakub Raudne ja lisab, et kui vabakonnas arenenud ideed või teenused on piisavalt head, saab nende põhjal kaaluda ka riiklikke poliitikamuudatusi. “Mulle meeldivad väärtused, mis siin valitsevad, see iseorganiseerumine ja paljude inimeste tunnetus, et just meie enda teod ja energia saavad ühiskonnas olukorda parandada või mingit probleemi lahendada,” muljetab ta vabakonnast.

Religioon: kodanikuühiskond

Peamiselt on vabakonnas sellised inimesed, keda paneb tegutsema usk, et miski läheb paremaks, ja mitte ainult tema kontoseis. Muidu pole ju mõtet maailma muutma hakatagi, liiati kui raha selleks eriti pole ning tulemused on pikaldased ja raskesti mõõdetavad. Külli Lilleorg rõhutab, et tihtipeale sünnivad muutused ainult seetõttu, et kellelgi, kes uskus, õnnestus panna samamoodi uskuma ja kaasa tulema olulist seltskonda ja spetsialiste.

Riina Raudne kinnitab, et pole kaheksa aasta jooksul vabakonnas eriti kohanud

inimesi, kes ei usuks sellesse, mida nende organisatsioon üritab saavutada – teistes sektorites näeb selliseid tema kinnitusel palju tihedamini. Sama kinnitab kodanikuhariduse programmi DD Akadeemia juht Age Tomson: kodanikuühiskond vajab säravaid, sütitavaid eestvedajaid, kes on võimelised teisi kaasa haarama veendumusse, et nende idee on hea ja tasub äratagemist; inimesi, kes suudavad mõelda, et nende koostegemisest on ühiskonnale kasu, et üldse on võimalik midagi koos ära teha nii riigiga kui riigita ning tegemistel ei pea olema poliitiline eesmärk.

Aga usu eelduseks on veel miski: et ühiskonna probleemid inimesele üldse

Usu eelduseks on veel miski: et ühiskonna probleemid inimesele üldse korda läheks.

korda läheks. SA Noored Kooli juht Kristi Klaasmägi lisabki vabakondlase usule oluliste märksõnadena vastutuse ja hoolimise. Ta tõdeb, et isegi kui mõni noor tuleb programmi Noored Kooli enesearengu nimel – annab see kaheaastane koolitusprogramm neile ju suure arenguhüppe –, siis on hoolimine neis ikkagi enne sees. “Aga hoolida saab ka mujal töötades ja mitteprofessionaalselt panustades,” märgib Klaasmägi. Ta lisab: “Vabatahtlik töö ja vastutuse võtmine pole Eestis levinud – keegi teine, kes palka saab, tehku!” Näitena sellest suhtumisest meenutab ta üht kuulnud raadiointervjuud, kus reporter küsis raamatukoguhoidjalt, mida riik saaks teha, et lapsed rohkem loeksid. Imelik küsimus, miks just riik peab midagi tegema?

Kinnitavad teisedki, et kolmandas sektoris töötamiseks pole küll tarvis teistmoodi ettevalmistust kui eraettevõttes, kuid vahe on inimeste väärtusbaasis. “Professionaali taga peab olema inimene, keda see valdkond ja tehtavad muudatused puudutavad. Suure tähega Kodanik. Talle peavad minema korda maailm, Eesti ühiskond, valukohad ja võimalused,” räägib Külli Lilleorg.

Ega me nüüd väida, et kõik ettevõtjad ja riigiametnikud ainult iseendale mõtlevad. On ju päriselt olemas ametnikke, kes teevad

Talgujuht Arvo ja vabatahtlik David UK-st ehitavad Nigula rabaäärel turbapätsidest tamme.

oma tööd pühendunult veendumuses, et midagi läheb sellest paremaks. On olemas ettevõtjaid, kes ei tee kohvikut selle pärast, et oma autoliisingut maksta, vaid selle pärast, et inimestele hubast äraolemist pakkuda. Lihtsalt vabakonnas on selliste pühendunute protsent tublisti suurem. Peabki olema, sest raha liigub siin vähem, kuid tööd on rohkem – sisemise motivatsioonita see kombinatsioon ju ei meelitaks.

Let's Do it World Cleanupi regionaalsete koordinaatorite juht Kadi Kenk räägib, et ainsad inimesed, keda Teeme ära! enda ligi ei taha, on "vale motivatsiooniga inimesed" – need, kes tahavad kampaaniast teha oma-enda rahalise projekti, või poliitikut, kes üritavad kampaania head mainet enda mainetõstmiseks kasutada. "Neil on puudu järeleandmatu motivatsioon," sõnastab Kenk maailmaparandajate ja "teiste" vahe. Ja kui nüüd järele mõelda, siis täpselt samamoodi pole pikka aega ka "valedel põhjustel" tehtud kohvikutel – seal ei ole mõnus olla.

Häid kodanikke kasvab igas metsas

Pole kahtlust, et üks vabakonna tegijate kasvulava on noorte kodanikuhariduse programmid. Üheks selliseks on DD Akadeemia Tartus. Selle juht Age Tomson kinnitab, et järjest rohkem akadeemiast tuttavaid nimesid toimetab vabaihendustes. Ta seletab, et akadeemia eesmärk on meelitada enda juurde üliõpilasi ning anda neile formaalse kõrghariduse kõrval meeskonnatöö kogemust, projektijuhtimise võimalust ja maailmaparandamise pisikut.

Näiteks ei saa tema sõnul ülikoolid kõige paremini hakkama koostöö- ja suhtlemisoskuste arendamise ning praktiliste kogemuste pakkumisega. DD Akadeemia saab, näiteks ühiselt korraldataval konverentsil on üks arutelujuht, teine otsib esinejad, kolmas turundab jne. "Suudame anda koostööoskusi heaks kodanikuks kasvamiseks ja neid läheb vaja igal pool, õpid sa siis astrofüüsikat või eesti keelt, lähed tööle kolmandasse sektorisse või mujale," kinnitab Tomson.

Kadi Kenki sõnul on kõige raskem osa tema personalitööst vastu pidada ja motivatsiooni leida seni, kuni leiad need inimesed, kes julgevad mõelda suurelt. Kõige paremini leiab neid tema sõnul "mina tunnen kedagi, kes tunneb kedagi"-meetodil. "Meie eesmärk on kaasata 2018. aastaks

350 miljonit inimest. See on suur ja tore eesmärk, kogu aeg on tööd ja ma puutun isiklikult oma tiimis kokku inimestega, kes on ekstreemselt motiveeritud. Inimeste emotsioon ongi töö suurim vili, mis paneb mindki iga päev liikuma," öhkab ta.

Kampaanial on maailmas väga hea maine, mis toob üha uusi aktiviste juurde. Mõnel tulijal on mingi välisriigiga kontakt olnud, nad tahavad seda kontakti hoida ja midagi head ära teha. Teised näevad põnevat katsumust ja võimalust olla osa erakordsest seltskonnast. Kadi Kenk räägib, kuis tullakse ja leitakse endale justkui uued vennad-õed, kes jagavad samu väärtusi. "Armsaid sõprussuhteid on inimeste vahel üle maailma tekkinud ja konverent-

Palgavahe äri- ja vabasektori vahel on umbes 30% ning mõnikord saab see headele inimestele takistuseks.

side ajal on kirepuhanguid märgata olnud, aga abieluni on jõudnud ainult Nõlvakud," räägib ta tiimi tundelisemast poolest.

"Keegi tunneb kedagi, kes..." on hea viis inimesi leida ka teistes vabaihendustes. Näiteks Tarmo Tüür Eestimaa Looduse Fondist (ELF) ütleb otse, et kui mõni projekt on raha saanud ja ELF vajab selle etteotsa eksperti, siis CV Online'i see kuulutus ei lähe, sest seal on karta suurt kogust avaldusi, kus kellelgi pole sobivat kvalifikatsiooni. Inimesed leitakse erialalistidest ja keskkonnavõrgustikest, kus liiguvad just need õiged kandidaadid. Nii mõnigi töötaja on leitud ka oma vabatahtlike hulgast ning häid eksperte on ka otse tööle kutsutud.

Enamasti otsib ELF aga vabatahtlikke talgujuhte ja seal pole tarvis olla loodusharidusega spetsialist, vaid Hunt Kriimsilm – hea talgujuht viib paarkümmend inimest viieks päevaks üksikule saarele, korraldades ära ellujäämise, transpordi, söögikorrad, talgutööd, heaolu; tal on autojuhiluba, ta tunneb tööriistu, on väga hea suhtleja, tunneb pisut loodust ja teab üht-teist toimumisest. "Me ei eelda, et inimesel on kõik need omadused, kuid valime välja need, kel on kõige rohkem," räägib Tüür huntkriimsilmandusest täitsa tõsiselt.

Suur mure on aga ilmselt mitte ainult ELF-is see, et kui leiad häid inimesi, siis on nad head ja hoiavad mitmel pool, mis tähendab, et nende aeg on piiratud. Lisaks tuleb ju inimeste eluteele kool, perekond või tegevused piiri taga, mis tähendab, et värsket verd on kogu aeg juurde tarvis. Teiselt poolt ei saa "armee" liiga suureks kasvada, kuna selle haldamine läheks raskeks, kõik ju vajavad koolitamist ja kaasamist.

Külli Lilleorule tundub pika personaaliotsimise kogemuse põhjal, et palgavahe äri- ja vabasektori vahel on umbes 30% ning mõnikord saab see headele inimestele takistuseks, miks nad vabaihendustesse tööle ei saa tulla. Tahtmist on küll, kinnitab ta: paljud pikalt ettevõtluses töötanud mõtleavad, et võiks 2–4 aastat oma töökogemust vabaihendust vedades rikastada. "Nemad on hästi üllatunud, kui tuleb Fontese talendipangast temasugustele sihitud teavitus. Siis nad öhkavad, et "Teate, ma olen just salamisi hinges mõelnud, et oleksin valmis kolm aastat neil teemadel panustama, kust te teadsite!"" räägib Lilleorg.

Kohanemine pole lihtne

Külli Lilleorg tunnistab, et ehkki paljud pikalt ettevõtluses töötanud inimesed on valmis vabasektoris tööle tulema, soovib ta vähemalt juhtivatele kohtadele liikujate senises elulookirjelduses näha märke vabatahtlikust tegevusest või panust ühiskonna heaks. "Kogukonnad on väikesed, teemad suured – sa pead olema selle maastikuga enne kokku puutunud, sest isegi kui tuled täna midagi teisiti tegema, peab sul olema enne arusaam, kuidas seal toimetatakse," põhjendab ta.

Vabakonna töö raskesti mõõdetavate tulemuste kitsaskohaks ja ka lahenduseks nimetab ta seda, et vabaihenduste juhid vajavad enda ümber teisi uskujaid ja positiivse tagasiside andjaid, mis aitaks hoida nende veendumust, et muutused tulevad ja ühingu tegemistel on kellegi jaoks suur väärtus. Kui juhi ümber pole nõukogu või toetajaskonda, organisatsiooni ümber kogukonda, kes tehtu väärtust vastu peegeldaks, on raske.

Just seda on avastanud värskest oma ettevõttest MTÜ-sse tulnud Eesti Loomakaitse Seltsi tegevjuht Henry Vürst. Loomakaitse on kiireid töövõite minimaalselt, pigem kipuvad emotsioonid olema negatiivsed. "Inimeste tumedamat, hoolimatut poolt näeb päris palju," tunnistab Vürst. Lisaks

DD Akadeemia Noorte Liidrite
Offline'il õhutatatakse päriselt ko-
gemusi vahetama, ilma ekraanide
vahendusega.

on ta üllatunud tempost, mille keskele ta on sattunud: "Töö on siin oluliselt intensiivsem kui äris, aga keskmine kolmanda sektori inimene teeb seda tööd lisaks palgale muudel motivaatoritel – hingega!" Nii et tõesti-tõesti, teemad on suured, kogukonnad väikesed, usk muutustesse läbib.

Vastassuunaline liikumine pole aga sugugi lihtsam. Külli Lilleorg räägib noortest, kes on kohe pärast ülikooli sukeldunud vabasektoris tööle ning pärast teist-kolmandat projekti saavad tööpakkumise mõnelt ettevõttelt. Ärisesektoris on töökorraldus, eesmärgid ja suhtlemisviisid palju selgemalt määratletud, vabakondlased aga on iseseisvad tüübid, kes on harjunud lahendama keerulisi olukordi suure entusiasmi ja väheste vahenditega. "Klassikalises professionaalses ettevõttes tuleb neil kohaneda olemasolevate struktuuridega ja oma töötamise viisid ümber korraldada," tõdeb Lilleorg.

Riina Raudne räägib avalikust sektorist samuti kui hierarhilisematest organisatsioonidest, kus töötajate teadmisi ja kogemusi ei saa struktuuri tõttu alati parimal moel ära kasutada. "Töökohad ja ülesanded on kitsalt määratletud ja pika planeerimisajaga, mõnikord lähevad tegevused rutiinist edasi isegi juhul, kui

paljud süsteemis töötavad inimesed näevad, et tulemusi nii ei saavutata ja tarvis on muutust," kirjeldab Raudne. Aga vabakondlaseks ta ennast ei pea. "Ma mõtlen endast praegu kui kellestki, kes tahab panustada oluliste probleemide lahendamisse ja valib vahendeid, ka töökohti või organisatsioonilisi vorme, strateegiliselt," sõnab ta. Mis tõestab kenasti, et pühendunud inimesi võib leida igast sektorist.

Homsed tegijad on teadlikumad kodanikud

Tegelikult meil juba on vastutustundlike ettevõtete foorum, kuhu kuulub 31 ettevõtet hiigelsuurest mikrofirmast, ja kõik nad on ettevõtteks kasumi peal väljas. Aga mitte ainult, nad tahavad ka paremat ühiskonda, igapäev panustamas omal moel. Ja kindel on, et nendega Eesti vastutustundlike firmade rivi ei piirdu.

Küllil Lilleorg näeb oma igapäevatoos, et tänased ülikoolist tööturule tulevad noored tahavadki näha ettevõttes mitte ainult oma tööloiku, vaid huvituvad ka organisatsiooni renomeest ja uurivad, kuis juhid peale rahalise kasumi veel enda võimalusi ühiskonnas sõnastavad. "Julgen arvata, et see teadlikkus pole ülikoolide

töö, vaid tänased noored ongi nii palju ise kodanikud ja mõistavad, et ühiskond ei ole traditsioonilisel viisil jätkusuutlik. Nad tahavad kaasa rääkida ja näha vastutuse võtmist," räägib Lilleorg.

Nii tundub, et piir äri- ja vabasektoris töötamise vahel on hägustumas, sest kui ettevõtte missioon ei ole enam pelgalt kasum, vaid puhtam, õiglasem või lahkem maailm, on seal töötamine samasugune uskumine ja maailmaparandamine kui mõne puhtust, õiglust või lahkust tootva MTÜ juures.

On ju lihtsaid näiteid, kuidas ettevõtteid saavad vabasektoris "tungida" lisaks kõige lihtsamale ehk igakuistele rahaülekannetele. Selle asemel, et viia ettevõtte töötajad meeskonnakoolituseks seiklusturismitallu, pangu see meeskond väljaspool kontorit ühiselt õlg alla mõne ühiskonna valupunkti tegelemisele. Mingu appi mõnd vabaühendust nõustama. Löögu füüsiliselt käed külge heategevusmüügile. Teiselt poolt võivad vabaühendused muidugi ise nende ettepanekutega ettevõtjate poole pöörduda – vahelduseks lihtsalt sponsorluse küsimisele.

Segunemist kiidab ka Riina Raudne ja toob näiteks Kiusamisvaba Kooli algataja Rasmus Raski, Arvamusfestivali maaletooja

Teeme ära! konverentsidel tehakse kõik, et sotsiaalset kapitali juurde kütta.

Let's Do It World

Kristi Liiva ja maailmakoristamise algatanud Rainer Nõlvaku, kes kõik on oma (äri-sektori) päevatöö kõrvalt käima vedanud täiesti uued kodanikualgatused. “Sektorite vahel liikumine on väga hea areng, nii jõuame kiiremini vastastikusele arusaamisele,” usub Riina Raudne, kes on pendeldanud Terve Eesti SA ja riigitöö vahel ja teab hästi koostöö väärtuslikke tulemusi.

Kristi Klaasmägi sõnul pole siiski väärtuskasvatus praegu suures osas koolides prioriteediks, esmatähtsad on akadeemilised tulemused. “Hariduses on küll üksmeel selles, et väärtuskasvatus ja üldoskuste arendamine peaksid olema õpetajate fookuses, aga praegu on see eesmärk, mille poole alles liigume,” sõnab Klaasmägi. Siin-seal jaksavad õpetajad siiski õppekava kõrvalt ka väärtustele tähelepanu pöörata, kiidab Klaasmägi, kuid kindlasti peaks ka see õpetus olema läbiv ja kestav, mitte ühekordne “lähme teeme talgud ära”.

Just siin tulevad appi kodanikuhariduse programmid. Age Tomson räägib, et on kuulnud töandjaid kurtmas, kuidas koolist võib saada küll väga häid IT-spetse, kuid nad pole kogenud meeskonnatööd ja puudu on elementaarsed tööoskused. Seda lünka ülikooli kõrval DD Akadeemia ju täidabki. “Need noored, keda oleme oma programmis kaks aastat julgustanud uusi asju proovima, ei vaata kõõrdi ka kolmanda sektori või vabatahtliku töö peale. Nad saavad aru, miks on äge teha midagi ilma konkreetset tasu saamata,” tõdeb akadeemia juht.

Vastupidi leiab aga Henry Vürst, et just emotsioonideta teevad inimesed paremat

tööd, kuna näiteks loomakaitstes võib probleemide lahendamisele emotsionaalselt lähenemine vägagi kurnavaks saada. “Vaja on selliseid inimesi, kes suudavad probleemidele läheneda ratsionaalselt, aga teha tööd sama hästi kui emotsioonide pealt,” arvab Vürst.

Ühesuunaline liiklus?

Vabauhendusele sõrme andes tuleb olla ettevaatlik, sest on tõsine oht, et läheb terve käsi ja lõpuks oled kogu kupatusega see retrorattaga vabakondlane, suhtled vabalt samasoolistega ja kutsud kõiki õhinal talgutele. Kristi Klaasmägi tunnistab otse, et programm Noored Kooli sillutab osalejate jaoks ühesuunalist teed maailmaparandamise poole. Eesmärk on kaasata ka selliseid inimesi, kes veel ei tea, et nad tahavad pikaajaliselt haridusse panustada. “Loodame – ja tavaliselt see juhtub! – et nad jäävad haridusse. See tuleb õpetajatöö kogemusega, kus tulemused pole küll mõõdetavad, aga sa saad väga otsest ja vahetut tagasisidet ja näed, kui palju sinust sõltub,” räägib Klaasmägi sellest, mis osalejad hariduse külge liimib. Ta mainib üht inseneri, kes praegu küll programmi lõpetab, kuid jääb oma tänastele 11. klassi õpilastele matemaatika õpetama gümnaasiumi lõpuni. “Aga mina ei usu, et tema side kooliga siis ära lõpeb,” ennustab Klaasmägi julgelt.

Ta räägib, et programmi Noored Kooli valitakse motiveeritud ja võimekaid inimesi isiksuseomaduste põhjal – neid, kelles on potentsiaali Eestis midagi suurt ära

teha. “Muidugi loodame, et suur osa teeb seda hariduses, aga kui nad ka suunduvad ettevõtlusse, siis teavad nad hästi, mida on vaja, et õppimine saaks toimuda, ja seda teadmist on vaja igal pool,” märgib Klaasmägi. Lennukas kontseptsioon töötab hästi: 67% programmi vilistlastest on tööl hariduses. Need, kes pole, pole samuti kadunud – nad küll töötavad oma elualal, aga panustavad kodanikuühiskonda ja haridusse muudmoodi. Näiteks üks vilistlaste punkt koos Noored Kooli kogukonnaga valmistas ette Arvamusfestivali hariduslava.

Kadi Kenk ütleb samuti, et Teeme ära! Eesti koordinaatorid hakkavad märkama elus tähtsamaid asju kui seni ja leiavad endale üllama eesmärgiga tööd. “Riikides, kus meie kampaania toimetab, tekitatakse endale püsitöökoht või liigutakse oma valdkonnas samas suunas edasi, näiteks tegeldakse prügiprobleemiga haridusprogrammide kaudu,” räägib ta.

Tarmo Tüür ütleb, et eluterves metsas peab olema igas vanuses puid, ja räägib, et tema kaheksa-aastase ELF-i kogemuse ajal on kõige toredam osa olnud inimesed – nii kolleegid, vabatahtlikud kui ka partnerid – ning rõõm sellest, kuidas nad arenevad. “Esmalt sattusid korraks talgule, siis jäid püsivabatahtlikuks, seejärel oled kontoris tööl ja juba ongi meeskonnas kandev roll,” kirjeldab Tüür ühesuunalist liiklust vabakonda.

Tagasitee vabasektorist ei pruugi muidugi tähendada tagasiteed maailmaparandamisest. Tõsi küll, tõenäoliselt tundub

Vaja on selliseid inimesi, kes suudavad probleemidele läheneda ratsionaalselt, aga teha tööd sama hästi kui emotsioonide pealt.

pärast ühiskonna heaolu parandamist mõistatamatu töötamine ainult selle nimel, et firmaomanikule kasumit teenida. Kuid tooteid või teenuseid, mille ostmise juba ise nii inimestele kui ka ühisele olemisele kasuks tulevad, on sama pikk rida kui kahjulikke, alates ökoloogilisest ja lõpetades päikesepaneelidega. Ja nende asjadega ei pea tegelema mittetulundusühingus, täitsa vabalt võib tulu veel pealekauba saada.

SINU LUGU

KÜLLI LILLEORG, Fontes

Ma loodan, et ettevõtjad ja juhid mõistavad, et muutused on nende õlgadel. Maksude maksmise ja töökohtade loomise kõrval saab veel panustada. Mind on üles kasvatatud usus, et maailma on võimalik muuta. Ma tahan elada paremas ühiskonnas ja mul on võimalus ja kohustus selles muutuses kaasa lüüa. Emana, ettevõtjana, kodanikuna on minu motivatsioon panustada erinev, kuid algpõhjus on see, et mind on nii kasvatatud. Mulle meeldib see viis, kuidas me Fontesega ühiskonda panustame: olla selgete ideede ja inimeste tagalas ja kokku tuua inimesi, kes võiks veel panustada.

Erakogu

KRISTI KLAASMÄGI, Noored Kooli

Sattusin mittetulundusmaailma juhuslikult. Kolisin abikaasaga töö pärast Ameerikasse kaasa ja mõte võõras keskkonnas üksi koju jäämisest ei meeldinud mulle. Valmistusin vabatahtlikuks minema kuhu tahes ja see koht juhtus olema üks rahvusvaheline haridusvaldkonnana MTÜ, kuhu hiljem ka tööle läksin. Eestisse naasnud, tahtsin teha kahte asja: säilitada sidet välismaaga ja töötada hariduses. Noored Kooli oli *perfect match*. Ettevõttes omanikule kasumit teenimas ma ennast ei näe, ma tahan, et midagi läheks minu tööst paremaks – olen 11 aastat selles maailmas olnud ja ei kujuta end ilma selle ideeta ette.

Erakogu

KADI KENK, Let's Do It World Cleanup

Olen eluaeg olnud põhimõtteline vabatahtlik. Alustasin juba lapsena kodutute kasside tänavalt hoiukohtadesse toimetamisega. Kui olin ELF-i vabatahtlik, plaanis Teeme ära! minna ülemaailmseks ja nägin üleskutses, et otsitakse regionaalseid koordinaatoreid. Selles kirjas oli midagi väga maagilist, sain algusest peale kampaaniaga kaasas olla. Toimetasin paar aastat vabatahtlikuna, ootasin kirega vabu hetki, et maailmakoristuse kampaaniaga tegelda, samas kui päevatöös muutus eesmärkide leidmine aina raskemaks. Tulingi töölt ära ning ma pole kunagi nii hõivatud olnud kui töötuna! Leidsin palju võimalusi enda teostamiseks, huvitavad tööotsad ja projektikesed andsid leivarahja ja kuigi tuleb tunnista, et elukaaslane oli mu suurim sponsor, tasus aktiivne panustamine eri valdkondades end ära ning 2013. aasta lõpust olen tiimis palgal ja eluga väga rahul.

Erakogu

TARMO TÜÜR, Eestimaa Looduse Fond

Pärast ülikoolis avaliku halduse õppimist töötasin 4-5 aastat avalikus sektoris, seejärel olin kolm aastat omal käel ettevõtja. ELF-i leidsin talgutel pärast 2005. aasta jaanuaritormi Häädemeeste kandi rannaniitudel. Järgmisest aastast sain talgujuhiks, kuklas tuksus missioonitsing. Eks ma enne tegin ka toredaid asju, mis mulle meeldisid, aga tundus, et sel kõigel võiks olla mingi sügavam ja ühendavam mõte. Praegu on imelik vaadata, et äri sektoris töötades on su ülim eesmärk omanikule kasumi teenimine – arusaamatu, et see nii suurt hulka inimesi liikuma paneb. Tagasiteed ei kujuta ma ette.

Erakogu

RIINA RAUDNE, Terve Eesti Sihtasutus

Minu lugu kolmandas sektoris algas vist frustratsioonist riigisektoris. Olin teinud magistr töö valitsuse reaktsioonist HIV-epideemia ohule ning viisin Tervise Arengu Instituudis teadurina läbi kaht suurt HIV-ga seonduvat uuringut. Aga ma ei tahtnud lihtsalt andmeid koguda ja raportit kirjutada, tahtsin midagi kohe teha nende inimeste aitamiseks, keda me intervjuerisime. Nägin ka, et ehkki riigisektoris tehti HIV vähendamiseks väga palju, olid mõned täiesti katmata alad, mis olid minu meelest ülivajalikud, et Eesti HIV diskussioon edasi liiguks. Kogu laiema avalikkuse ja äri sektori kaasamine, HIV stigma vähendamine oli minu meelest üks sellistest katmata aladest ja ma tajusin selgelt, et teatud vestlusi on riigisektorst hästi raske üles võtta. Sa ei saa lihtsalt allasutuse teadurina või ametnikuna pakkuda välja ideed, et äkki oleks tore hakata äri sektoriga koostööd ehitama, kuna sa näed, et see on puudu. Seda saavad teha ainult tippjuhid, seda tuleb põhjalikult ette valmistada, kooskõlastada jne. Kuna ma ei olnud tippjuht ega kujutanud ette ka tippjuhiks saamist riigisektoris, tuli muid lahendusi otsida. Osalesin sotsiaalse ettevõtluse konkursil ja Heateo mentorite toel sai ideest võidukas projekt – Terve Eesti SA. TAI ja sotsiaalministeeriumiga on mul kogu aeg olnud head suhted ja need on ajapikku ainult paranenud – mulle sobib iseseisvam ja erinevate sektorite vahel sildu ehitav roll.

Seiklejad ja rahvasportlased kui *fundraiserid*

Kuidas suured rahvaspordiüritused või seiklusturism on tõhus vahend heategevuseks raha koguda, uuris Londonis elavalt eestlaselt **KITTY MAMERSILT** Mari Öö Sarv.

Suurlinnades peetavad jooksumaratonid on kümnetele tuhandetele (rahva)sportlastele kõvaks magnetiks, mille nimel trennida, aga mitte ainult. Suured vabaühendused koguvad nende magnetite abil miljoneid naelu annetusi – või õigupoolest ei tegele kogumisega mitte organisatsioonid, vaid maratonijooksjad.

Mainekate spordivõistluste stardinumbri saavad otsa mõne tunniga. Näiteks Londoni maratonile (ca 35 000 osalejat) on keeruline pääseda seetõttu, et kui väikese osa stardikohtadest saavad tippjooksjad ja teine väike osa loositakse soovijate vahel välja, siis lõviosa ostavad ära avalik-kes

kes huvides tegutsevad vabaühendused. Need müüakse küll joosta soovijatele edasi, kuid hulga suurema summa eest ja tingimusel, et jooksjä kogub hulga annetusi – pange tähele, mitte et jooksjä anneta, vaid jooksjä kogub annetusi. Kokkuleppe võidakse teha üsna sümboolse summa eest, kuid tegelikkuses liiguvad sel viisil vabasektorisse hiiglaslikud summad.

Pisut heidutav on see mõistagi neile rahvasportlastele, kes soovivadki end maratonidistantsil proovile panna ja ei enamat. Kuna suurüritused on heategevustega mestis ja ilma annetusteta starti pääsemise võimalus väga väike, satub

suur hulk inimesi valiku ette, kas osaleda, kogudes raha heategevuseks, või loobuda.

Kui nad otsustavad teha esimest, siis on neil head võimalused valida välja endale sobiv vabaühendus. Esmalt jagab nende kohta infot maraton ise nii oma veebilehel kui ka brošüüris, mille saavad oma postkasti need, kes loosiga stardikohta ei saanud. Annetuste kogujate reklaame on täis ka jooksuajakirjad, tihti just nii, et “meil on veel kohti sellele ja sellele maratonile, võta ühendust”. Infot selle kohta, millistele jooksumaratonidele on milliseid *charity*-kohti veel saada, koguvad-jagavad ka spetsiaalsed jooksumaratonid.

Organisatsioonid on ka igapäevaelus nähtaval – näiteks see, mida meie teame *second-hand* poena, on Inglismaal *charity shop*, mida peab mõni annetusi koguv organisatsioon. Mõistagi kasutab ta enda reklaamiks poepinda hästi ära. Kui kõik see kokku võtta, on selge, et tegelikult teavad inimesed, olgu maratonihuvilised või mitte, annetuste kogujaid päris hästi ja oskavad seetõttu ka valida, millist tahaks toetada.

Aga jooksjal tuleb nüüd tihedalt suhelda väljavalitud annetustekogujaga, kellelt saab täpsemalt teada, mille peale raha kuulub ja miks see teema oluline on, samuti ka tuge ja infomaterjali raha kogumiseks. Kõike seda räägib ta mõistagi edasi kõigile, kellelt annetusi kogub. Nii pole jooksjal lihtsalt mingi rahakoguja, vaid teemaga

Seiklused aitavad ka

Midagi erakordset saab korda saata ka eneseületamisega, mis käib suuremal osal tutvusringkonnast – ja üldse ilmakodanikest – üle jõu või mugavuspiiri. Vaimustuses eneseületaja tulemustest, võivad teised toetada mõnda seiklejale olulist ühendust või algatust.

Isiklik lähenemine ongi edu valem. Tähtsaim lüli ketis on jooksjast (sõitjast, sõudjast, ronijast, matkajast jne) vabatahtlik – usaldust äratav *fundraiser*, tänu kellele annetavad inimesed justkui oma sõbra või unistuste seikluse kaudu, mitte plakatile või veebilehele.

Heategevuseks ronitakse Everesti tippu või tehakse mitmenädalane rattasõit üle või ümber Euroopa, jagatakse FB-lehel muljeid ja kutsutakse üles annetama nii internetis kui ka sõnasõnalt “põllul”. On ju Eestigi meediast läbi käinud uudiseid siit läbi sõitvatest matkasellidest, kelle ettevõtmise eesmärk on heategevuseks raha koguda. Hiljuti jõudis näiteks “Aktuaalse kaamera” uudistevalikusse 62-aastane kanadalane Henry La Croix, kes alustas jalgrattamatka Arktikast Antarktikasse kogumaks annetusi Alzheimeri tõve uuringuteks.

Internetist võib leida lausa valmis heategevusseiklusturismi pakette – vali, keda soovid toetada, seejärel leia sobiv seiklus ja asugi raha kogudes teele. Vt nt www.charitychallenge.com.

hästi kursis olev vabaühenduse agent.

Niisiis kuluvad järgnevad kuud maratoni treenimise kõrval heategevuseks annetuste kogumisele. Kuidas raha koguda, on iga jooksja enda teha.

Võib otsesõnu sõpradelt, tuttavatelt, kolleegidelt, vastutulijatelt annetusi küsida – selle jaoks on vastavad veebikeskkonnad, et ei peaks sularahaga tegelema, vaid raha läheks otse organisatsiooni kontole. Võib kasutult seisvat kraami kirbuturul müüa. Võib mängu panna oma parimad retseptid, kodus küpsetada ja tööl kolleegidele lõuna ajal kooke-küpsiseid müüa, küsides koogitüki eest muidugi kohvikuhinda. Võib panna kohalikku pubisse annetusämbri koos ennast, probleemi ja rahakasutust tutvustava plakadiga. Võib saata ettevõtetele e-kirju ja teha kampaniat sotsiaalmeedias. Võib kõike, mis aitab annetusi koguda, ning kõike tehaksegi. Kõikide nende ettevõtmiste kasumi annadki “maratoniheategevuseks” ning oled lunastanud stardipääsme. Muidugi ei maksa unustada seda, millest alustasid – jooksutreeninguid.

Teisalt on Briti ühiskonnas väga palju inimesi, kes lähevad maratonile just vastupidise muustriga – nende jaoks on heategevus ajend ja maraton vahend. Neil on (tihti isiklikel põhjustel) suur soov heategevuseks raha koguda, seega võtavad nad ette midagi rasket – ekstreemseikluse või maratoni jooksu. “Hmm, ma tahaksin kuidagi vähi tõttu vanemad kaotanud lapsi toetada. Huvitav, mida ma võiksin teha. Oo, ma tean, ma lähen jooksen maratoni!” mõtleavad nemad. See toimib justkui vahe-tuskaubana – mina ületan ennast, sina annetasid minu valitud heategevusele raha. Ja üllas eesmärk aitab neil end eneseületamisel motiveerida, räägivad nad intervjuudes.

Pole täpselt teada, kui palju annetusi on niiviisi nt Londoni maratoni abil saadud, aga korraldajate väitel küünivad summad miljonite naeladeni. Heategevusega seotud jooksjad tunneb rajal tavaliselt ära vabaühenduse särgi järgi, see on osa n-ö toetuspaketist – saad oma nimega särki, organisatsiooni teised vabatahtlikud ergutavad sind raja ääres, enne starti ja pärast finišit saab tõenäoliselt midagi head süüa ja tehakse grupipilt. Põhimõtteliselt ei ole sa mitte lihtsalt üks jooksja, vaid osa ühest missiooniga tiimist.

Kui maratoni jookse iseenesest veel ei tundu piisava katsumusena, siis keera-

Annetuste kogumine on igapäevaelu osa mudilast peale

Raha kogumine heategevuseks saab Suurbritannias alguse väiksest peale. Näiteks tuleb viieaastane laps koolist koju keeruliste sõnade nimekirjaga, eesmärgiga õppida nädala jooksul nende hääldamine selgeks. Õppimise kõrval käib korjanduskarp heategevuseks raha kogumiseks ning vanemad peavad korraldama, et tal oleks, kellelt seda raha küsida. Algatus selleks tuleb koolist ning kaup on sama: mina ületan end, sina annetasid heategevuseks.

Samaga jätkatakse asutustes: mõned firmad korraldavad heategevuseks raha kogumise päevi või nädalaid. Selleks võidakse näiteks muuta *casual friday* tasuliseks – töötaja mak-sab võimaluse eest tulla kontoris tehes, tulu annetakse heategevuseks. Ühel päeval võivad töötajad avastada, et kohvimasin on tasuline – kes täna kohvi tahab, annetas naela heategevuseks. Sellest, et kolleeg müüb maitsvaid küpsiseid ja annetas tulu heategevuseks, juba rääkisime.

Oma panuse heategevusse on Ühendkuningriigi teinud ka tulumaksutagastusega: annetust tehes võid ka sellega seotud maksud suunata samale annetuse saajale. Näiteks 100 naela annetades pead olema teeninud 125 naela, osa läks ju tulumaksuna maha enne sinuni jõudmist. Kui Eestis maksab riik selle osa tulumaksust annetajale tagasi, siis Ühendkuningriigis on võimalik seda endale küsida ainult annetuse saajal.

takse enda jaoks ettevõtmisele paar keerdu peale. See on nagu kihlvedu: “Olen maailma suurim *macho*, aga kui kõik mu sõbrad kokku annetavad 10 000 naela, siis jooksen maratoni läbi roosas baleriinise-likus ja parukas.” Ja nad annetavad! Välja-surevate ninasarvikute toetuseks joostakse ninasarvikukostüümis ja tõmmatakse sellega kindlasti nii publiku kui ka meedia tähelepanu, mis võib veel maratoni päeval annetuste hulka suurendada. Eneseüle-

mõlemad kogusid raha heategevuseks, ning nende traagilised surmad tagasid algatustele laia kajastuse, mis tõi kaasa hulga uusi annetajaid. Rob Berry eesmärk oli koguda 1700 naela, kuid praeguseks on ta annetusi kogunud 77 000 naela jagu, osa postuumselt (vt www.justgiving.com/Rob-Berry-uk).

On ka tagasihoidlikumaid mudeleid spordivõistluste kaudu annetusi koguda. Näiteks legendaarsele Hawaii Ironmani triatlonile saamiseks on kaks teed – kvalifikatsioon mõnel Ironmani sarja kuuluval võistlusel või osavõtt mõnest USAs toimuvast Ironmanist ja lisaks stardimaksele ka 50 dollari heategevusliku loterii tasu maksmine. 100 õnnelikku pääsevad võistlusele. Sel juhul on annetaja seos annetuse saajaga väga nõrk, kuna see jääb tema jaoks sekundaarseks teemaks ega huvita eriti – väike annetus võib osutada piletiliks unistuste rajale ja see on peamine.

Eesti väheseid näiteid spordi ja heategevuse otsest seost on motokross “Tanel Leok ja sõbrad”, mille tulud lähevad õnnetusel liikumisvõime kaotanud lastele. Igal aastal peetakse koolilastele mõeldud teatejookse üle kogu Eesti, ergutamaks noori aktiivset elu elama ja täiskasvanuid annetama samuti liikumisvõime kaotanud laste toetuseks. Heategevuseks aga korraldatakse meil üldiselt teistlaadi üritusi, nagu sel kevadel toimunud vähihaigete laste jaoks 65 000 eurot kogunud lustlik Pardiralli või kuulsusi täis telesaated.

Niisiis kuluvad järgnevad kuud üheaegselt maratoni treenimisele ja annetuste kogumisele.

tamine on see ka sportlikus mõttes, sest selles kostüümis on kindlasti kohutavalt palav.

Viimasel Pariisi maratoni torkas silma grupp britte, kes jooksid vähki surnud laste mälestuseks, igaühel seljas T-särk konkreetse lapse pildiga. Tänu isiklikule loole, mis pisaragi välja kisub, tuleb ka annetusi rohkem. Ja nii kurvalt kui see ka ei kõla, läheb heategevus mõnikord kaugemale lihtsast eneseületamisest. Sel kevadel toimunud Londoni ja Pariisi maratoni surid vastavalt mees ja naine, kes

Praxise värsket poliitikakujundamises osalevate vabaühenduste sisedemokraatia uuringut lugenud **ALARI RAMMO** midagi uut ei leidnud, aga huvitav oli ikka. Demokraatiast ei saa kunagi ju liiga palju rääkida.

Kui demokraatlikud on vabaühendused ise?

Vabaühenduste sisedemokraatia on üsna sarnased lood kui riigivalitsemises tervikuna – juhtimise, valimiste, vastutavuse ja kaasamise süsteemid on enam-vähem paigas, kisedavalt piinlik pole millegi pärast, aga igapäevaelu koosneb tuhandest muutujast ja alati on keegi rahulolematu, kõrvale jäetud, diskrimineeritud.

Uuringutulemustest eraldi väärtuslikud on raporti esimesed parkümmend teoreetilisele taustale pühendatud lehekülge, kust keskmine MTÜ juht või ametnik saab selge pildi, mihuke segapuder see demokraatia üldse on, kuidas kõik tähendab kõike ja samal ajal mitte midagi. Nagu sotsiaalias ikka, alati järgneb igale väitele mingi aga.

Teoreetilistes lähtealustes põhjendatakse ka uuringut ennast – vabaühenduste sisemisele töökorraldusele omistatakse seos ühiskonna üldise demokraatlikkusega. Samuti on ühinged omamoodi demokraatia koolid nii noortele kui vanadele. Teiseks kandub võim riigis pisitasa tavapärastelt esindusorganitelt n-ö põllule ja tänavale ehk vabaühendustesse, kes ei saa valimiselt mandaati ja neid tuleb teisiti hinnata.

Kolmandaks ja ehk praktilisimakski sisedemokraatia uurimise põhjuseks, mida

raportis vaid riivamisi puudutatakse, on ametnike ja poliitikute sage küsimus “Aga keda te üldse esindate?”, mis tekib enamasti siis, kui tüli on majas. Kui koostöö laabub ja usaldus püsib, küsimusi ju ei esitata. Kuigi neid võiks ju ennetada.

Vabaühenduse legitiimsuse allikate

Sisedemokraatia uurimise üheks põhjuseks on ametnike ja poliitikute sage küsimus “Aga keda te üldse esindate?”.

otsimise on Praxis siseministeeriumi toel põhjalikult ette võtnud, küsitledes sadu organisatsioone, analüüsides kolme konkreetset juhtumit ja vaadanud siis fookusrühmaga veel kõigele sellele uuesti otsa.

Raportit lugeval praktikul võib seda kõike lugedes tekkida kergesti rohkem uusi küsimusi, sest pilt on äärmiselt kirev. Ei anta ju vastust kõige põhilisemale: mida paganat teha siis, kui inimeste arvamused erinevad, aga kujundada tuleks justkui üks

seisukoht? See ajab ka ametnikul või poliitikul kergesti juhtme kokku ja sunnibki uurima, kelle arvamus siis kaalukam on.

Vastused on aga keerulised, kuna üheselt ei saa kuidagi mõõta ühingu esinduslikkust ega argumenti kaalu, sest muutujaid ongi palju. Kui organisatsioonil on ka kõik protsessid läbi mõeldud ja kirja pandud, kipub lõpuks ikka tegelikult olema kogu aeg puudu ajast, rahast ja headest inimestest.

Kuigi küsitlusele vastanud juhid hindasid nii end kui ka oma liikmeid üsna demokraatlikuks ja kaasavaks-osalevaks, teab küllap iga juht sisimas, kui sageli saaks ta liikmeid või sihtühmi paremini kaasata, kui sageli on tegu ta enda arvamusega (mis tal kui eksperdil võib olla ka täiesti adekvaatne), kuidas vahel tahaks väga aktiivsemaid liikmeid, siis tahaks jälle vähem eriarvamusi, et oleks lihtsam juhtida.

Eesti puhul on põnev, kui suur osa vabaühendustest jõuab varem või hiljem huvikaitsega tegelemiseni, kui alul oldi pigem teenusepakkujad või lihtsalt projektide nikerdajad. See võiks olla õpetlik ka kodaniku tasandil, et tuleb kaasa mõelda ja rääkida, muidu lihtsalt ei saa. Kusjuures

Eesti Üliõpilaskondade Liit ja kõrgharidusreformi vastu juures kaasa rääkimine (sh tänavale tulek) oli üks uuringu juhtumianalüüsidesid. Meeleavaldusi on korraldanud siiski vaid 5% küsitletuist.

enamik uuritud vabaühendusi tegutseb avalikes, mitte oma liikmete huvides.

Samas on nii kõnesolev kui ka teised uuringud kinnitanud, et kui väga me ka demokraatiat printsiipides ei pooldaks, läheb mäng kohe igavamaks, kui tuleb end ise liigutama hakata. Seda nii ametniku kui ka vabaühenduse juhi vaatest, kes võib täiesti mõista kaasamise vajalikkust, eriarvamuste soodustamist või nõrgemaga arvestamist, aga praktikas on see kõik ju hirmus kurnav, kohe tekivad mingid oponendid ja üldse. Alati jääb õhku põhidilemma (u pooltele vastanutest), et kõiki ma ju ei suuda nagunii kaasata, alati jääb keegi eriarvamusele, ja kas sel on siis üldse mõtet.

Vabaühendused on siiski muutunud mitmest küljest tublimaks, näiteks vintatakse vähem, et infot ei leia, ja kui leiad, ei saa sellest aru. Tähtaegade ja raha nappus pole aga kusagile kadunud. Demokraatiale annavad sisu ja tähenduse ju inimesed, liikmeid kaasavad enamasti tasustatud töötajad, üks keskmise palga saaja läheb ühinguks aastas maksma u 16 000 eurot. Milline MTÜ suudab nii palju liikmemakse koguda, et neid samu liikmeid paremini kaasata? Ega keskmine maksumaksja saa muidugi ka sellest aru,

et riigil on teede ehituseks täpselt nii palju raha, kui kodanik annab.

Kuigi uuring käsitleb põhjalikult ka EMSL-i tegevust ja üht juhtumit DASA-de vastu võitlemisel, ei tahaks siinkohal EMSL-i töötajana analüüsi teemal sõna võtta. Kiitust on hea lugeda, aga samal ajal tead ju asja sees olles, et miski pole kunagi tegelikult nii ilus, nagu paberilt paistab, ja kohe kindlasti ei paista sealt,

Alati jääb õhku põhidilemma, et kõiki ma ju ei suuda nagunii kaasata ja kas sel on siis üldse mõtet.

millise kiiruga ja kõhutunde pealt tuleb enamik otsuseid praktikas teha.

Paberitega on veel üks naljakas lugu, et üldiselt peetakse heaks, kui organisatsioonil on igasugused korrad kirjas, info avalik, viide eetikakoodeksile kodukal (sest KÜSK nõuab), juhtimine läbimõeldud, regulaarselt toimuvad valimised, mõnel

on isegi kommunikatsioonistrateegia.

Samal ajal tekitab see kõik ka uusi probleeme: ühingud muutuvad bürokraatlikumaks, juhid vahetuvad liiga tihti, juhtimistasandite lisamisega hoopis kaugenetakse liikmetest ja (üld)koosolekud pole toredad arutelukohad, vaid lõputute reeglite ja mõttetute hääletamistega piinarikkad tunnid, kuhu normaalne inimene arusaadavalt minnagi ei taha. Mõni ime siis, et rahvas võõrandub oma seltsist või riigist. Näiliselt suurem kodanikuaktiivsus ei pruugi veel tähendada suuremat sidusust ühiskonnas, vaid risti vastupidist – uue eliitditsandi kujunemist vabasektori sees.

Lõpetuseks veel üks küsimus, millele Praxise uuringust vastust ei leia. Huvi-kaitsesega tegelemise eesmärk peaks olema sihtrühma või avalikkuse huvide arvessevõtmine. Kuivõrd ühingu legitiimsus tema tegelikku mõju määrab, tundub hetkel ikka üsna teoreetiline ja hägune, sest praktikas sellele väga ei mõelda. Aga teadus peabki natuke ajast ees käima ja kasvõi probleemide vältimiseks tasub see raport väärt õppematerjalina igaühel läbi lugeda.

Pikema kokkuvõtte leiad www.riigikogu.ee/rito/index.php?id=16661&op=archive2

Vabatahtlike välimääraja

Vabatahtlikel on lihtne elu: ei mingit palgalõhet ega -läbirääkimisi, ainult rõõm tehtud tööst või kellegi aitamisest, mõnel linnas, mõnel maal, mõnel päris kaugel maal. **MARI ÖÖ SARV** ja **MARI REBANE** (ERR) pärisid, mis neid kodunt välja veab.

Aga, nagu öeldakse teleturus, see ei ole veel kõik! Sarivabatahtlik Aune Lillemets Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustikust joonistas üles vabatahtlike välimääraja. Idee tekkis, kui ta kuulas vabatahtlike kaasamise teemalist arutelu sotsiaalsete ettevõtete inkubaatoris SEIKU. Seal jagatud kogemustest ilmnis selgesti, et eri tüüpi vabatahtlikel on erinevad vajadused-ootused, mistõttu tuleks neile erinevalt läheneda, kuid tihti see ununeb ja kaasamine ebaõnnestub.

Kel vabatahtlikega tegemist, pange see seinale. Kel mitte, siis olgu teil rõõmu nii enda, sõprade kui ka järgmistel lehekülgedel tutvustatud vabatahtlike määramisel!

Perekond Kalmus:

Pilistveres jumala juhatusel

erakogu

Istume neljakesi värskelt renoveeritud uue kodu suhteliselt tühjas toas: ajakirjanik, **PILLE-RIIN** (41), tema abikaasa **HERMANN** (37) ja Pille-Riini kõhus nende suvel sündiv laps, pere kuues. Ülejäänud lapsed on kes kus – koolis, lasteaias või hoiul, kõik viis jäävad vanusevahemikku 2–8 eluaastat.

Hermann Kalmus, Pilistvere koguduse vaimulik ütleb alustuseks: “Ei maksa unustada, et me oleme kiriku perekond.” Just jumala juhatuses nimetavad nad sündmuste jada, mis viis noore abielumehe ja usuteaduse üliõpilase Hermanni Pilistvere koguduse diakoni ametisse pühitsemiseni kümme aastat tagasi ning perekonna lõpliku maale kolimiseni aastal 2007. Selleks ajaks olid pressifotograafist Pille-Riin ja Hermann elanud aastaid pendelrände-elu kahe Tallinna, Tartu ja Pilistvere vahet ning lõpuks saabus püsivam eluetapp. Kuid mitte rahulikum.

“Hakkasin kohe tegelema küla korrashoiu ja sündmuste ning piirkonna noortega,” meenutab Hermann. Osalt seepärast, et ei

oska neist kumbki käed rüpes istuda, aga ka vajadusest leida võimalusi koguduse rajatud pargiala ja taastatud pastoraadi ülalpidamiseks. Tuli välja mõelda tegevusi, mis aitaks kogukonnal raha teenida, ehk tuli teha palju sellist, mis kirikuõpetaja ametijuhendisse ammugi ei kuulu. Töö muudkui kasvas ja kasvas – koolitused, huvitegevus, talgutööd, töökasvatus...

“Kindel elurütm on vabastav, kui tead, millal töö lõpeb ja saad selle kõrvale panna. Aga see on vabatahtliku töö juures võimatu, tegelikult üldse maal toimetamise juures tavaline, me ei ole siin midagi erilist,” ütleb Hermann enda ja Pille-Riini 24/7 tööpäevade kohta. Suur töö viis ka tunnustuseni – mullu detsembris andis president Toomas Hendrik Ilves Kalmustele Pärnus pidulikult üle aasta vabatahtliku tiitli Pilistvere kogukonna elu edendamise eest ning tunamullu sai Hermann EELK ametivendadelt aasta vaimuliku tiitli.

Kuid tööle pühendumisega peab oskama piiri pidada. Kui aina kasvav perekond elas kogukonna elu keskuses, pastoraadi teisel korrusel, ei olnud hool ega hoobil aeg-ajalt üldse vahet. Hädaline koputas uksele ja Hermann jooksis taas. “Ja kui ta lõpuks koju tuli, rippus uksele silt “Otsi endale uus

perekond,” meenutab Pille-Riin. “Jah, hoian seda siimaani meeldetuletuseks alles,” muiab Hermann.

Koos uude, perekonda lõpuks ometi ära mahutavasse kodusse kolimisega kolm kuud tagasi saabus ka uus, rahulikum aeg. Kümme aastat on tehtud tihedat tööd ning natuke hingetõmbeaega kulub ära nii Kalmustele kui ka kogukonnale.

On palju, mille üle rõõmu tunda. Ja ometi ütleb Hermann, et kõik pole edenenud probleemideta. “Osalt on see seotud eestlaste keerulise suhtumisega kirikusse, teisalt peavad maainimesed endasse vaatama, kui valmis nad on uusi tulijaid vastu võtma,” ütleb Hermann. “Minu meelest ei ole maaelu hääbumise põhjused Brüsselis, Tallinnas ega rahvusvahelisel börsil. Maaelu hääbumise põhjused on maaelus endas ja kohapeal tehtud otsustes. Suhtumised ja hoiakud, suletus ja avatus, võime ja tahe uut vastu võtta... Lõpuks tekib suletud ring, mis ei toida enam ennast.”

Jääme kõik tõsisteks, kuni Hermann lisab: “Aga lootust on siiski rohkem kui lootusetust.”

MARI REBANE,
Eesti Rahvusringhääling

Janika Tamm:

tüdruk unistusega Aafrikast

erakogu

JANIKA TAMME (28) elus oli aastaid tagasi kurb sündmus: tema parim sõber ja kooliaegne pinginaaber lahkus siitilmast. Kurbuse kõrval mõistis Janika kaht asja – tema elab ju edasi, aga kunagi ei tea, mida homme toob. Seega pole unistusi edasi mõtet lükata.

Janika suur unistus oli minna Aafrikasse. Tartu Ülikooli füsioterapeudina lõpetanud tütarlaps otsis projekti, kogus raha ja läks vabatahtlikuna Keeniasse. Olgugi et esimene projekt osutus kohapeal pettuseks, otsis Janika uue võimaluse – õigemini, see võimalus leidis ühe kohaliku aktiivse naise kujul tema – ja on nüüd viis aastat käinud Lääne-Keenia vahet Shianda külas. Ikka vähemalt pool aastat korraga.

Istumegi kohvikus järgmisel hommikul pärast tema Keeniast naasmist. “See töö läheks seal edasi ka ilma minuta, ei ole nii, et valge naine tuli ja teeb. See on kohalik algatus ja see on tähtis,” ütleb Janika. Nüüdseks

juba arengukoostööga tegelevas MTÜ-s Mondo töötav Janika on aidanud kohaliku kogukonna arendamisega tegelevat naiste organisatsiooni, mis on kasvanud juba viiesajapealiseks. Mondo abil on saanud kooli ligi 100 last kõige vaesematest peredest.

“Mind motiveerivad ja inspireerivad olukorrad, kus näen, et see, mida ma teen, muudab midagi, et kellelgi on sellest tõesti kasu. Ei ole vahet, kas see on Aafrikas või Eestis,” räägib Janika.

“Informatsioonist on seal puudus ja iga koolitus, mille me teeme, annab neile uue vaatenurga, et ka nii saab asju teha. Infost, mida mina saan oma varasema kogemuse põhjal või guugeldades kokku panna, on seal nii palju kasu,” ütleb Janika, kes nüüd koordineerib tööd juba professionaalsete koolitajatega. Keenia külas ei ole televiisorit ega arvuteid, heal juhul ehk raadio.

Elu poole aasta kaupa Eestis ja Keenias on õpetanud Janikale hetkes elamist. “Seal olles ei tunne ma koduigatsust ega mõtle, mida kõike võiksin Eestis teha,” arutleb ta. “Ja kui tean, et olen paar kuud Eestis, siis kasutan selle maksimaalselt ära, mitte ei

muretse, et varsti on juba tagasimineku.”

Selle elustiili juures on Janikal küll veidi kahju hobidest – pole piisavalt aega oma lemmikala jalgpalliga tegelemiseks ja Kaitseväe ei ole teda ammu nähtud, kuid matkamiskirge rahuldab ta võimalusel küll.

“Eelmisel suvel oli mul kolm nädalat puhkust. Esimesel päeval läksime 370 km pikkusele Oandu-Ikla matkarajale ja kõndisime kõik need kolm nädalat. Ega väga palju inimesi aru saanud, miks ma seda teen. Et matkata on väga tore küll, aga kolm nädalat?” muigab Janika.

Samuti meeldib Janikale kirjutada, Keenia elamustest on Minu-sarjas tema sulest juba raamatki ilmunud.

Paratamatult tekib mul küsimus, kas kahes riigis korraga elades jõuab elada muud elu peale töö. “Sellistel juhtudel jäävad ainult päris sõbrad, aga õnneks on mul neid palju,” naeratab Janika. “Kui mul oleks mees ja lapsed, siis ma ei elaks nii, seepärast tahangi seda teha, kuni olen veel küllalt noor.”

MARI REBANE,
Eesti Rahvusringhääling

Vabatahtlik Rask usub tervisesse ja haridusse

RASMUS RASK (37) jättis kahe aasta eest väärtuskonflikti tõttu harjumuspärase igapäevatöö ja hakkas vastutustundlikuks maheettevõtjaks, kuid hea kodanikuna ei piirdu sellega. Vabatahtlik Rask annab ta oma osa hariduse ja tervise teemadesse ega varjagi, et tuunib maailma paremaks oma laste jaoks.

Rasmuse kalendris on põhitegevusena La Muu jäätisevabrik ja -kohvik ning kaks lasteaiaalast last ja nende ema Karin, aga ka Uuskasutuskus, Kiusamisvaba Kooli programm, Terve Eesti SA ja EMSL-i nõukogud. Rasmus räägib, et on nõus presidendiga: investeerida tuleb tervisesse ja haridusse. Ühel või teisel moel tahab ta nende teemadega seotud olla.

Mitu ettevõtmist ülaltoodud nimekirjast on ka Rasmuse asutatud-algatatud:

ta oli Uuskasutuskuse loojate hulgas 2004. aastal ja koos Kristi Liivaga vedas käima Kiusamisvaba Kooli (Kiva) programmi. Ta meenutab, et ettevalmistamise ajal võttis Kiva põhitöö jagu aega ja energiat, praegu annab ta sellele 3-4 tundi nädalas.

Sellest kevadest on Rasmus ka tervise teemade juures: Terve Eesti SA (Tesa) nõukogus, kuhu ta läks alkoholi pärast. Uuringud näitavad, et alkohol on paljude probleemide läte, Tesa fookus ongi liikumas HIV-ennetuselt alkoholi tarbimise ennetusele ja Rasmus usub sellesse. Mees on kõneisikuks siseministeeriumi ennetuskampaanias "Tark vanem", mis keskendub alkoholi ennetusele lastevanemate rolli väljatoomise abil.

EMSL-i nõukokku tulemist põhjendab Rasmus Rask sooviga midagi ära teha ka selleks, et Eesti vabaihendused oleksid tugevamad, usaldusväärsemad ja mõjukamad. "Kurvastavalt väiksel hulgal meie kolmanda sektori organisatsioonidest on mingisugune mõju poliitika kujundamisel

või ühiskondlikus elus riigile ja ärisektorile võrdse partnerina kaasaraakimisel," tunnistab Rasmus. Ta räägib, et nägi seda hästi Swedbankis töötades – kui pank soovis teha projekti koos vabasektori partneritega, siis tihti ei saanudki sellest asja, sest partner polnud piisavalt tugev või usaldusväärne ning organisatsioonid on killustatud.

Ühiskondlikke probleeme hakkas ta märkama 2000. aastal USA-s õppides. "Nägin palju inimesi, kes tohtu suure kire ja südamega vedasid mingit oma MTÜ-d, võitlesid mõtestatult ja hästi jõuliselt kellegi õiguste eest – rahvusvähemused, seksuaalvähemused, loomad. Teinekord võis see võitlemine olla ka meie mõistes ründav ja vastanduv, aga ma nägin, kuid inimestel jagus aega ja tahtmist oma põhitöö kõrvalt mujale panustada," meenutab mees ja märgib, et Eestis oli sel ajal pigem raha ja olmeliste asjade kultus. Ameerika-aasta jooksul jõudis ta sukelduda mitmesse projekti ja, tagasi kodus, oligi pisik sees.

MARI ÖÖ SARV

NB!	PALJU JUHENDAMIST	ETTEVAATLIKKU JUHENDAMIST	EI TULE?	ÄGEDAT KOGEMUST
ELUKAAR	LAHE, TEEME! ÕPILANE/TUDENG/IKOGEMUS	MUIDUGI OSKAN! TUDENG/SARIVABATAHTLIK	SUKELDUS TÖÖSEPERE	TUNDUS HUVITAV? TÖÖST EI PIISA PERET VEEL POL
AJAKASUTUS	NII PALJU KELL JUBA?! PEALE TUNDE/LOENGUID FIGARO?!	MOTIVATSIOON AEGA LEIAB	Suletud	17.00 VABA KÄIGU TÖÖTAS
PÕHINUVI TULEKUS	LÕBUS, TORE SELTSKOND? TEEME MIDAGI?	ENESEÜLETUS CV, SOOVITAJA OSKUSED		NII ÄGE OLI TÄNAP? HUVI VALDKONNA VEEL KOGEMUS ÄGEDAD KAMBA
OMADUSED & OSKUSED	KAMBAVAIM TUHIN, ÕHIN HAKKAJAD	ESIMISE APP'I TEGIN 5. AASTASELT ÜLDOSKUSI ON HOBIGA PROFIKS? LOOVAID LAHENDUSI		TÖÖHARJUMUS TEKKINUD JUBA PROF. OSKUSI
	UPS? NÕRK IDENTITEET VÄHE OSKUSI KOOSTÖÖ NÕRK POLE ASIAAJAMISE KOGEMUSI	KÕIKE OSKAN HINDAD ÜLE TÄHTAJAD? RAHAGA EI USALDA?		PRIORITEET? KAS SUUDAD HUVI HOIDA?
VABATAHTLIKE VÄLIMÄÄRAJAD SEIKUD 27.04.2				

ÕHINAPÕHINE	ÄRA RAISKA MU AEGA!	RIRKUST MEESKONDA
ÕKOEMMEDIISSID MAILMAMUUTJAD	PROFESSIONAAL LAPSED ISESEISVAMAD	PENSIONÄL
Johustuste karusell	AINULT TÄNA	• PAINDLIK • EI KATTUKS HOBIGA
TEEME ISE VABATAHTLIKUD ALGATAJAD	• MINU PANUS, ANNAN TAGASI ÜHISKONNALE	• HUVITAV TEGEVUS • HEA SELTSKOND
• UUED ALGATUSED • ENDA MOTIVEERIJAD • TUNNEVAD VALDKONDA	• KALLIS TEENUS TASUTA • PALJU ANDA • ANNAB EELISE	• ELUKOGE MUS • ERINEVAID OSKUSI
• AEG! • TEEVAD ISE, EI TULE TEISTSUGUSTELE	• AEG! KONKREETSUS! • PEAB ANDMA PAKETI • KORRAKS? INFO KOHE	• SELTSKOND KLAPIB? • HUVITAVAT TEGEVUST

Maikuu on unistamise aeg. Selle aasta mais arutleti ja unistati ligi 60 vabakonna eksperdiga kodanikuühiskonna arengust viies töötoas, mida korraldas siseministeerium EMSL-i abil. Kuidas saada aasta lõpuks valmiv “Kodanikuühiskonna arengukava 2015–2020” tõhusaks ja terviklikuks, küsivad **HELEN SULG** ja **MARIS JÕGEVA**.

Kuhu lähed, kodanikuühiskond?

Enne kui “Kodanikuühiskonna arengukava 2015–2020” konsultatsioonid algasid, oli siseministeerium eeltööna kirja pannud, et vabakonna tugevdamiseks on vaja keskenduda viiele teemale: (1) sotsiaalne innovatsioon ja vabaühendused teenuste osutajatena, (2) kaasamine ja osalus, (3) heategevus ja filantroopia, (4) kodanikuharidus ning (5) vabaühenduste tegutsemisvõimekus. Neil teemadel toimuski viis ajurünnakut, et selgitada välja ja seada tähtsuse järjekorda probleemid ja kasutamata võimalused igas valdkonnas ning pakkuda välja arendustegevused, millega uuel perioodil tegeleda.

Isenesest võib ju öelda, et vabakonna tugevus ja tulevik on vabaühenduste, kogukondade ja kodanike endi kätes. Kui tahad mõju omada, pead ise aktiivne olema ja kui sa seda ei ole, siis pole ka kellelegi näpuga näidata – valitsus ei saa kodanikuühiskonda käsukorras luua. Siiski saab riik luua tingimused, et erksaid kodanikke oleks enam ning kogukondadel ja vabaühendustel võimet ja võimalusi aktiivselt

osaleda – teha hästi seda, milleks nad on kokku tulnud. Samamoodi nagu iga edumeelne riik toetab ettevõtlust, oskab ta kasutada kodanikualgatuse potentsiaali.

Et kodanikuühiskonna areng on avaliku võimu ja kodanikuühenduste ühine hool, leppisid riik ja vabaühendused 2002. aastal kokku kodanikuühiskonna arengukontseptsioonis (EKAK). Pärast seda on koostatud ja ellu viidud erinevaid tegevuskavu, jõutud näiteks kaasamise hea tava, vabatahtlikkuse tunnustamise ja Kodanikuühiskonna Sihtkapitalini.

Mis sind siis takistab, hea kodanik?

Mis takistab olemast aktiivne, innovaatiline, piisavalt häälekas ja asjatundlik? Mis takistab rohkemaid inimesi ühinemast, organisatsiooni loomast ja hästi juhtimast, arvamust avaldamast ja kaasa rääkimast? Lihtsalt ära tegemast? Vaatasi-me arutelude kokkuvõtteid ja saime kirja viis unistust, nagu ka terve pika loetelu nendest asjadest, mis neil täituda ei luba.

Unistus sotsiaalselt innovaatilistest vabaühendustest

Sellistest, kes reageerivad teravamatele probleemidele ühiskonnas ja pakuvad nende lahendamiseks häid teenuseid

Ootame vabaühendustelt suuremat leidlikkust, et “projektielu” asemel valitakse sotsiaalse ettevõtja elustiil ning riigigagi tehakse teravamate murekohtade lahendamisel rohkem koostööd. Meil on vaja oskuste ja teadmistega inimesi, kes ettevõtja rolliga vabakonnas toime tulevad, ning tarka juhtimist organisatsioonides. Seepärast on tarvis paremaid tingimusi vabaühenduste arenguks, mis seda leidlikkust esialgu kasvatavad ja hiljem kasutada lubavad. Teisalt vajame ka avaliku sektori avatust, toetavat suhtumist ning mõistmist, et kodanikuühendused võivad olla teenusepakkujad ja selles paindlikumad, enam kliendist lähtuvad ja efektiivsemad; et nad võivad olla ettevõtjad, keda ei motiveeri niivõrd saadav tulu, kuivõrd tegevuse sotsiaalne mõju.

Kõigepealt tuleb aga saada sotsiaalse innovatsiooni mõiste kogu ühiskonnas omasemaks – siis tekib sellele ka eestvedajaid ja järelevalvajaid. Nemad saavad seista juba selle eest, et õiguskeskkond sotsiaalset ettevõtlust soosiks ja et avalike teenuste rohkema delegerimisega suureneks nõudlus heal tasemel teenuste osutajate järele. Millegipärast on veel vähe keskendunud teenuste kvaliteedile nõuete seadmisele, teenuste mõju hindamisele ning paremate lahenduste soodustamiseks uudsete rahastamis- ja investeerimis-

Karl-Kristjan Nigesen

LIIA HÄNNI avatud valitsemise partnerluse ümarlaud

Kaasamise ja osalemise kultuuris ja väärtustamises on meil veel arenguruumi. Paradigmade nihe peaks toimuma keskvalitsuse ja omavalitsuste, aga ka kodanike-kaasatavate mõtteärksuses panustamisel ühiste otsuste tegemisse.

MARGUS ORO SOS Lasteküla Eesti Ühing

Vabaühendus ei saa olla ühe mehe või naise soolo, vaid järjepidevust ning selget sõnumit kandev meeskond. "Kodanikühenduste mõjuagendid" ei saa kerkida hetkeks ja siis jälle kaduda, vaid meil on vaja ühendusi, kes päev päeva kõrval oma sihtmärgi poole liiguvad ning enda ümber toimuvat tajuvad. Võimekus saab kasvada vaid siis, kui on selge, mida vabaühendused suudavad ja kas nende ümber on kriitiline mass inimesi millegi muutmiseks. Eesmärgistamine ja eestvedamine on märksõnad vabaühenduste võimekuse tõstmiseks.

mudelite kasutussevõtmisele. Küllap on selleks vajalik tarkus olemas ja see tuleb lihtsalt üles otsida.

Unistus osalevast ühiskonnast

Kaasamises ei ole iseenesest ammu midagi uut, kuid ikka jääb justkui veidi puudu heast koostööst otsustajate ja nende vahel, keda otsused puudutavad – aega, leidlikkust, inimesi, raha või oskust rääkida asjadest nii, et teised aru saavad. Kui aastaid tagasi oli Eesti edulugu portaali TOM (Täna Otsustan Mina, mäletate?), siis tänaseks on ununenud see ja peaaegu ka osalusportaal osale.ee. Eelnõude infosüsteem (eelnoud.valitsus.ee) on tööriist musta vööga osalejatele.

Konsultatsiooniplatvormidest suuremaks mureks on aga tunne, et riik ja omavalitsused ei pea oma plaanide läbiarutamist ja vabakonna häält otsustamisel piisavalt oluliseks. On olemas kaasamise hea tava, kuid puudub kohustus seda järgida ja järelevalve. Ametnikud on hõivatud ja tihe töögraafik ei luba arutada, küsida ja kuulata. Aga kui küsivad, siis vabaühendused ei vasta, sest neil on parajasti muud tööd käsil, ei ole aega ega inimesi või siis see konkreetne teema ei kõneta. Häid ettepanekuid ei tule, need saavad liiga hilja või ei oska kodanikud olulistes temades orienteeruda. Surnud ring – tulemusena jääb kaasamine tihti formaalseks ja sisutuks või siis osalemine ajaraiskamiseks.

Koostöö nii plaanide seadmisel kui ka otsuste tegemisel saab olla lähedasem ja

lihtsam – osalemiseks vajame paremat informatsiooni ja valikute selgitamist, asjakohaseid küsimusi ja kogukondade kui vabakonna organisatsioonide eripäradega arvestamist. Küsimus on ka huvikaitseorganisatsioonide suutlikkuses – oskustes ja võimalustes motiveerida oma liikmeid kaasa rääkima, seisukohtade argumenteeritud põhjendamises, võimekuses teha seda tööd professionaalselt ja läbipõlemata. Kodanikeühenduste riigieelarvest rahastamise juhend ja läbimõeldumad tegevustoetused võiksid siin aidata.

Unistus headest kodanikest

Kodanikuharidusega on justkui kõik väga hästi, sest headel kodanikel aitavad kasvada läbimõeldud õppekava, huvitavad õppemeetodid, mitmekesiste võimalustega noorsootöö, vabahariduskoolid üle Eesti, lõimumiskava tegevused ning paljud vabaühendused, kes kodanikke avalikku arutellu kaasavad. Veidi vaidle-

mist veel, mida täpselt kodanikuharidus tähendab ja kus selle piirid jooksevad, ning olemasoleva vahel võiks tekkida tugevamad seosed. See omakorda aitab tegeleda teadlikult ja rohkem igas vanusegruppis oskuste, teadmiste ja hoiakutega, mis on aktiivseks ning targaks osalemiseks vajalikud.

Unistame toimivatest mitteformaalsetest kodanikuhariduse programmist (kõik see, mida tehakse väljaspool kooli), mis on elujõulised, meetoodiliselt tugevad ja põnevad ning milles osaleb enamik me kooliõpilastest. Koolide kõrval janunevad täiskasvanudki teadmiste järele, mis aitaks neil ühiskonnas toimuvat paremini mõista ja selles oskuslikumalt kaasa rääkida. Vabaühendused pakuvad selleks võimaluse. Vabaühendused ise on demokraatlike väärtuste hoidjad ja jagajad ning nende potentsiaali heade kodanike kasvulavana kasutatakse ja kasvatatakse. Juba praegu on mõnedki riigiasutused tabanud ära, kuidas oma teemad arusaadavamaks teha, ja selleks julgustame teisigi. Aga võib-olla võtta kodanikuharidus eesmärgiks ka mujal – näiteks tuua riiklikesse karistussüsteemidesse hariv moment, selgitada ning seostada kodanikuharidust rohkem igapäevaeluga?

Unistus elujõulistest vabaühendustest

Ootame, et vabaühendused tulevad toime kõigi vabakonna rollidega – reageerivad rumalusele ja ülekohtule, pakuvad häid teenuseid, seisavad avaliku huvi eest ning kaitsevad nõrgemaid, annavad oma osa demokraatlike väärtuste ja hoiakute kujunemisse. Üsna palju tahetud, kui seda kõike tehakse vabast tahtest ja pärast päevatööd.

Vabaühendused vajavad nii tööks kui

MARTIN NOORKÕIV SA Domus Dorpatensis

Mulle tundub, et lõpuks ei taandu kogu kodanikuühiskonna toimimine mitte toetuste suurusse või arenguprogrammidele, vaid sellele, kui palju entusiastlikke, head kogemustega ning suure ühiskonna arendamise sooviga inimesi meil on. See tähendab nii noorte pealekasvatamist kui ka teistest sektoritest inimeste tõmbamist meie tegemiste juurde.

ka kasvuks tuge – ehk on vaja senisest erinevaid koolitusi, teistsugust informatsiooni või mõjusamaid ja spetsiifilisemaid mentorlusprogramme. Vaja on vaadata üle riigi raha suunamine mittetulussektorisse – kohati läbipaistmatu hasartmängumaks ja rahastamisjuhendi eiramine. Huvikaitseorganisatsioonide toetamine – isegi kui need on vahel pinuks seadusandja kannas – on ju ka riigile kasulik, kui keegi toob aegsasti välja kavandatud otsuste riskid, puudused või räägib nende inimeste vajaduste eest, kelle peale otsustaja mõelda ei oska. Tugevad katusorganisatsioonid on aga toeks oma liikmete arengule ja osalemisele.

Unistus head tegevast ühiskonnast

Soovime, et meil oleks enam inimesi, kes ei pea paljuks teha mõned tunnid või päevad kalendrikuust midagi kasulikku oma kogukonna või riigi heaks, ja neid, kes usaldavad annetada organisatsioonile, kel välja pakkuda toimivad lahendused mõne kõnetava probleemi lahendamiseks. Nii oleks rohkem koostegemist ja vastutuse võtmist, aga nii saaks elujõulisemaks ka me vabaühendused. Kindlasti on riigil võimalik toetada leidlikumat annetuste kogumist ning vabatahtlike vahendamist ja hoidmist, aga ka soodustada enam eraraha ja vabatahtlike töötundide kaasamist, hoidudes selle ülemäärasest maksustamisest.

Teemasid on palju, nagu ka siseministeeriumile poole aasta jooksul välja pakutud ideid ja mõtteid. Arengukava ei saa ka olla lihtsalt soovinimekiri, kus on

loetletud tegevused, mis ühelt poolt tegemist vajavad, teisalt aga kava elluviimiseks kavandatud rahakotti mahuvad. Valikuid tuleb teha niikuinii ja mõistlik oleks teha need prioriteetides kokkuleppimise, mitte juhuslikkuse alusel. Kokkulepe tähendaks aga fookuse või paari seadmist ja mõjusamate tegevuste väljavalimist.

Arengukava peab olema lihtsa nimekirja asemel üks mõjus ja läbimõeldud poliitika kujundamise tööriist, mis näitab riigi sihti kodanikualgatuse tugevdamisel ja teid selleni jõudmiseks. Kui materjale sünteesida, kogutud mõtete põhjal tabeleid, skeeme ja harulisi probleemipuid joonistada, jõuab ühe võimaliku lahenduseni, kus fookusesse jääb kaks olulisemat teemaderingi: esiteks kõik, mis on seotud osalemise ja kaasatusega ühiskonnas, ning teiseks kõik, mis seotud vabaühenduste rolliga teenuste pakkumisel. Kas on need teemad, milles kõige suuremat muutust ootame? Või milline siis ikkagi on kodanikuühiskond, mille poole kuue aasta jooksul liikuda soovime?

Valikud tehakse suvel ja sügiseks peaks nende esimene plaan valmis olema. Igal juhul on selge, et nii headeks teenusteks kui ka aktiivseks osalemiseks ja oskuslikuks kaasamiseks on vaja võimekamaid vabaühendusi. Vabaühenduste võimekuseks vajame omakorda korralikku tugisüsteemi koolituste, nõustamise ja rahastusprogrammidenä, mis võimekust kasvatavad. Kodanikuharidust on ka vaja, sest kodanikuharidus kujundab hoiakud, mis teevad osavõtmise, heategevuse ja omakasupüüdmatu tegutsemise loomulikuks osaks meist igaühe elus.

MIS EDASI SAAB?

MARTEN LAURI siseministeerium

Kogutu põhjal kohtume suvel võimalike partneritega, kes oleksid valmis arengukava elluviimisse panustama. Samal ajal annavad erinevad kodanikuühiskonna asjatundjad oma eksperthinnangu kogutud infole. Oktoobrist liigume edasi lahenduste teemaliste aruteludega, et detsembriks esitada arengukava valitsusele.

Andres Raudjalg

**Protesteerimine
võiks areneda
argumenteeritud
aruteluks**

IVAN LAVRENTJEV intervjueris Henri Kõivu, kes on Tartu headele kodanikele eeskujuks ühiskonnaprobleemide märkaja ja Müürilehe toimetajana.

Kes sa oled?

Õpin Tartu Ülikoolis eesti kirjandust. Varem olin n-ö mittehea kodanik, aga nelja aastat eest astusin Tartu noortevoolikokku, sealt tekkisid kontaktid ja kaks aastat hiljem leidsin ennast SA Domus Dorpatensis ridadest. Lisaks osalen Müürilehe vabatahtlikus toimetuses sotsiaal-toimetajana.

Miks sa noortevoolikokku läksid?

Tajusin enese ümber palju virinat: kõik ütlevad, et midagi on halvasti ja kõik on nii pöördumatult tuksis. Mul oli tunne, et ühelt poolt tahaks ka vinguda, aga teisalt – et kõike saab teha paremini ja konstruktiivsemalt. Ma ei teadnud tol hetkel päris täpselt, millega noortevolikogu tegeleb, aga kuna valdav osa kriitikast oli suunatud poliitikute pihta, siis mõtlesin, et nuusutan ka, mida see valdkond endast kujutab.

Kuidas sa Domusesse jõudsid ja mida sa seal teed?

Poliitiliste debattide pärast. Esimesed neist olid koostöös noortevoalikoguga DA-SA ja ACTA teemal, hiljem lõin kaasa debatisarja “Poliitika eestuba” käivitamisel, kuid olen aidanud korraldada ka Ühisnädalat, Rahvakogu, Indiefesti ja sel kevadel esmakordselt toimunud DD Mõtlemisfestivali. Praegu olen diskussiooniplatvormi koordinaator.

Kuidas tundub, kas meie põlvkond näitab ühiskonnas toimuva vastu üles suuremat huvi kui eelmised?

Kui vaadata nendesamade debattide külastajate arvu, siis see on kogu aeg vaikselt kasvanud. Noorema generatsiooni poliitilisest julgusest annab märku ka viimaste aastate protestilaine – inimesed ei pelga enam plakatitega tänavale tulla. Samas, arenguruumi veel on: protesteerimine võiks areneda argumenteeritud aruteluks avalikus ruumis.

Räägime teisest olulisest asjast, mida vead. Mis ajaleht on Müürileht?

Müürileht on noortele mõeldud subkultuuriväljaanne. Kui vanemad inimesed loevad Sirpi, siis nooremad Müürilehte, mis on Tartu-kesksest lokaalsest ajakir-

jast kasvanud rahvusvaheliseks. Meil on ingliskeelne portaali Wader, mis kajastab Baltikumi kultuurielus toimuvat, paljud Müürilehe lugejad paiknevad maailma suurlinnades nagu Berliin, New York ja London. Ärksamad neist saadavad lehte ka kaastöid.

Kuidas sulle tundub, kas Sirbi saaga taustal on huvi kultuuriajakirjanduse vastu tõusnud?

Kui skandaal tekkis, siis saime lugejaid juurde, kuna meid reklaamiti alternatiivse väljaandena. Skandaal raputas kultuuriajakirjandust ja oli vajalik, kuna Sirbil avanes võimalus luua endale uus ja värske imidž. Samas, minu arust jäi puudu sisukast diskussioonist kultuuriajakirjanduse üldise arengutee üle – kõik läks isikute tasemele.

Kuidas Müürilehte ülal peetakse?

Stabiilset rahastust ei ole. Saame toetust riiklikult kultuurikapitalilt ja Tartu kultuurikapitalilt. Natuke tuleb raha reklaamimüügist, tellimustest ja sel aastal jõudsim ka lehepunktidesse, nii et meid saab osta. Raha kulub ajalehe arendamisele ja trükkile, mõnikord maksame kirjutajatele ka honorare. Toimetus töötab vabatahtlikult.

Mis Müürilehe toimetajaid motiveerib?

Vabadus. Teemade valik on minu otsustada. Samuti on minu jaoks oluline võimalus pakkuda noortele väljundit arvamuse avaldamiseks, olgugi et sellest hakkab kinni tunduvalt vähem noori, kui on neid, kes saadavad lehte oma luuletusi. Tundub, et arvamuskultuur on kandunud üle sotsiaalmeediasse ning pikka ja sidusat teksti ei viitsita enam kirjutada.

Kas sa võiksid tulevikus ajakirjanikutööga raha teenida?

Ma arvan, et ajakirjaniku töö on hästi stressirohke – lugusid tuleb luua konveiermeetodil. Mulle meeldib aeglase ajakirjanduse kontseptsioon, mida peaks teoreetiliselt olema võimalik viljeleda nädalalehes või ajakirjas.

Täismahus intervjuu leiad internetist: www.ngo.ee/ngo/8/article/8729

MINISTEERIUM
onian Ministry of the Interior

Hanno Pevkur

rohkem
kaasaja tüüpi

Omal ajal kodukandis taasisutatud tuletõrjeseltsile põhikirja koostanud ja logo joonistanud **HANNO PEVKUR** juhib nüüd ministrina nii siseturvalisuse kui ka kodanikuühiskonna arengut. Alari Rammo otsib hiiglasliku haldusala tagant maailmavaadet.

Kas pärast üheksat aastat IRL-i on nüüd Reformierakonna lähenemises kodanikuühiskonnale ka ideoloogiline erinevus?

Ma ei tahaks selliseid piire tõmmata, pigem peaks vaatama valitsuse ja kodanikuühiskonna suhestumist. See, kes täidab ühel või teisel hetkel siseministri rolli, on üks pool asjast, ministrid püüavad ellu viia seda, milles valitsus koalitsiooni mõttes kokku lepib.

Isikust ja tema eelistustest võib siiski palju sõltuda.

Nõus, kindlasti on minu roll ka muutunud, kuna pean nii siseturvalisuse kui regionaalvaldkonna poole ülesanded ära täitma ja usun, et kodanikuühiskonna ning valitsuse suhetele mõjub see pigem hästi.

Reformierakonnalt kodanikuühiskonna sõna väga tihti just ei kuule.

Küll kuuleb minu suust. Olen varasemates ametites vabasektoriga väga palju kokku puutunud ja seadusloomes või igapäevases suhtluses olen ikka rohkem kaasaja ja ärakuulaja tüüpi kui millegi konkreetselt ette ütleva.

Siseministeeriumis on ju ka kogu kirkute valdkond, kureerimise poole pealt Kodanikuühiskonna Sihtkapital, EMSL-iga on väga head suhted. Arvan, et pigem tasuks kodanikuühiskonnal tervikuna näha positiivset lisandväärtust selles, et regionaal- ja sisevaldkond on ühe mütsi all ega ole kahele poole teki tõmbamist.

Su erakonnaga EMSL-il suhe küll nii hea pole olnud. Peaminister ja põhiseaduskomisjoni esimees olid mullu kõige teravamad, või isegi nürimad, Rahvakogu kriitikud.

Ma ei taha anda hinnanguid ühele või teisele väljaütlemisele, aga eelmine peaminister oli pragmaatiline inimene ja püüdis erinevates ideedes otsida enda jaoks seda suurt iva ja vaadata rohkem sisusse.

No alguses oli hirm, et Rahvakogust tulevad hullused, meil on ju Riigikogu olemas. Pärast kritiseeriti, et miks midagi uut ei tulnud. Raske oli mõista, kuhu see liberaalne inimeste initsiatiivi tunnustamine lõpuks jäi.

Pigem tuleks seda mõõdukalt kriitikat otsida ideede sügavuses ja tugevuses.

Kus sa ise kaasa lööd?

Lisaks erakonnale püüan kahes organisatsioonis *pro bono* Eesti sporti arendada, võrkpalliliidus presidendi rollis ja EOK täitevkomitees üldist spordipilti vaadates.

Ma pole kunagi mõistnud, kas spordiliidud saavad poliitjuhtidest rohkem kasu või kahju. Me ei kujuta ju ette ministrit või riigikogu liiget juhtimas päästeliitu või patsientide esindusühingut.

Ma ei kujuta ka Edgar Savisaart uisuliidu presidendina ette, aga võrkpall on mulle eluaeg hingelähedane olnud, olen seda nii palju mänginud, ja kui mul oli võimalus võrkpalliellu natuke rohkem sisse minna, ma seda tegin. Erinevatel isikutel on muidugi erinevad motiivid.

Klubide ja liitude motiivid on vist nii rohkem raha saada? Töötab see ka üldse?

Võrkpalliliidus on poliitikuid igalt rindelt ja erakonnast, keegi meist pole seal laua taga ühe või teise erakonna asja ajamas, vaid ajame ühte Eesti võrkpalli asja. Klubi tasandil spordi kureerimine on ka poliitika, spordipoliitika.

Nende kolme MTÜ kõrval on sul nüüd juba kolmas ministeerium, mis kõik tegelevad üsna sarnaste teemadega, kes põhjuste, kes tagajärgedega. Kas selle kogemuse põhjal koidab ka omavahelist sisukat koostööd, ennetust, tõendus- ja mõjupõhisemaid tegevusi?

Sotsiaalministeerium ja siseministeerium on omavahel võrreldavamad kui justiitsministeerium, ka kodanikuühiskonna poolt vaadates. Esimesed on inimesele kõige lähemal olevad ministeeriumid, kus ühel juhul teab igaüks, kuidas peaks inimesi ravima või toetusi jagama, siseministeeriumis muidugi igaüks teab, kuidas pätti kinni püüda ja päästeala korraldada.

Tööd sise- ja sotsiaalministeeriumides hindan ka seetõttu keerukamaks, kuna arvamusi ja tunnetust on väga palju ja seetõttu ka kaasatavaid oluliselt rohkem. Hea koostöö kodanikuühiskonnaga on vältimatu, et olla nendes ministeeriumides edukas.

Üritasin küsida rohkem, kas mõtteis on näiteks järjekordse puise teavituskampaania asemel hoopis kasvõi välismaal end tõestanud mõjusaid programme rakendada?

Ma olen sada protsenti seda meelt, et tõendus põhiseadusest saab läheneda, aga tihti peale öeldakse risti vastupidi, et mida te seal mõõdate ja analüüsite, hakake tegema ükskord. Kohe alustamegi ühe läbiproovitud noorteprogrammiga SPIN. Aga teavitustegevused on ka suur osa ennetusest, iga päev ketramine, et pange üles suitsuandur või et ärge jooge ja minge seejärel ujuma. Nüüd tuli uus fantastiliselt hästi tehtud õppefilm "Peata oma sõbrad".

Üks päev sain kodanikult jube pahase kirja, miks kuradi pärast te teete "Kõik puhuvad" reide, tal oleks laps jäänud tasemetööle hiljaks, sest pidi 10 minutit järjekorras seisma. Tõin talle statistika välja, et aastas jääb vahele ca 8000 joobes juhti, reididel ligi 2000, ja mina olen küll valmis kooli hiljaks jääma, teades, et minu laps ei jää võibolla roolijoodiku auto alla. Inimene oli aga tuliselt pahane.

Treime praegu kodanikuühiskonna järjekordset arengukava. On sellist asja vaja üldse? Minu arust võiks riigivalitsemisele kuidagi terviklikumalt läheneda.

Ma usun, et on, sest ma põrkan iga päev kokku murega kus erinevad ministeeriumid või huvigrupid tahavad maailma parandada ühe asjaga. Näiteks sama murega olin ma siseturvalisuse arengukava juures, mille koostamise ettepaneku valitsusse viisime. Kuigi siseturvalisus jõuab välja haridussüs-

teemi, püüdsin töörihmale selgeks teha, et me ei suuda ühte dokumenti kogu maailma valu panna ja seetõttu jäägem oma liistude juurde, tegeleme eelkõige politsei ja päästevaldkonnaga. Kodanikuühiskonnaga on umbes sama lugu, et kui me püüame seda 2020. aastani raamidesse seada, siis on hästi oluline fookustada, kuidas riik omalt poolt lisapanuse või finesside seadmisega suudab valdkonda paremaks muuta.

Fookustada millele? On riigi tuge kodanikuaktiivsusele liberaalses ühiskonnas üldse vajagi?

See on hea küsimus, kas üldse on vaja. Kodanikuühiskond areneb loomulikult oma rada pidi. Üle 4000 MTÜ ehk umbes 15% on riigi käest raha saanud ja retooriliselt võiks küsida, kuidas sa oled kodanikualgatus või kodanikuühiskonna rakuke, kui sa riigilt raha saad. Siis sa oled ju riigieelarveline asutus. Aga see on väga retooriline.

Raamidesse on vaja seada, mida riik

Mul on tunne, et ühiskond tervikuna peab veel natuke aru saama, et pättus, nihverdamine või rehepaplus ei ole okei.

saaks vabasektori arengu toetamiseks anda, aga ma ei loo illusioone, et suudame ühe arengukavaga lõplikult ära klattida, missugune on ühiskonna korraldus riigi ja missugune kodaniku vaatest.

Vabasektoril on ju mingi roll kogu ülejäänud kupatuse sees, ühiskonnas.

Meil on praeguseks arengukavas koostöös vabaihendustega jäänud kaks peamist fookusteemat. Üks on kaasamine, teine partnerlus avalike teenuste osutamisel, mis on väga selge ja vajalik. Aga kindlasti saavad käsitletud ka kodanikuühiskonna teemad, ja tegutsemiskeskus, mis on minu jaoks väga oluline, ehk kui vabad me oleme vabasektori reguleerimisel.

Toon lihtsa näite. Reformierakonna juhatuse liikmete või Seto sootska valimisel on küsimus, kas vabakond võib ise otsustada, et meile piisab sellest, et me istume või

seisame rivvi või paneme kuulikesi urni või karjume või kasutame ID-kaarti. Või peab seadusandja ette ütleva, kas hääletatud peab olema paberkandjal või võib MTÜ valida ise elektroonilise hääletamise tee.

Mina olin erakonna kohtuotsusega väga rahul, kuigi andsin enne seadusele teistsuguse tõlgenduse, sest justiitsministeerium on nii üle reguleerinud valdkonna.

Just.

Kusagil korteriühistutes on pätte ja hulle ning seadused on nende järgi tehtud.

Just. Ma ütlen, mitte ainult liberaalse maailmavaate pärast, aga põhimõtteliselt, et kui mingi seltskond tuleb kokku ja ütleb, et meie teeme nii, siis on see nende vaba õigus. Kui me reguleerime kõik ära, ütleme, et sa pead äriregistrisse viima seda, teist ja kolmandat, see on üks valik. Teine valik on öelda, et meile piisab, kui teame, et on olemas MTÜ Kükametsa Klubi ja nad teevad, mis nad tahavad. Kui tekib suhe riigi ja vabaihenduse vahel, on teine olukord – kui riik annab raha, peab ta ka rohkem kontrollima.

Kuivõrd peaks riik rohkem annetamist soodustama?

Minu isiklikud vaated lähevad siin võib-olla natuke lahku rahandusministeeriumi vaatest, kus mina ütlen, et annetuse tegemine võiks olla vähe vabam. Aga seal tulevad maksuõiguslikud probleemid juurde, jälle nende sinu mainitud pättide valguses.

Maksupoliitikas on ikka hoiak, et ühed on teenijad ja teised on kulutajad, aga erasektoris on ju nii palju ressursi, mida saab tõmmata ühiskonnaasjadesse. Selle soodustamisel kuluks ehk ka vähem maksuraha.

Mul on tunne, et ühiskond tervikuna peab veel natuke aru saama, et pättus, nihverdamine või rehepaplus ei ole okei. Et meil ongi reeglid ja äriühing ei vii oma töötajaid MTÜ hinge kirja ega maksa seal maksuvabu stipendiume. Kahjuks selliseid asju näeb.

Lahendus oleks ehk need maksuvabad kulud üldse ära kaotada, soodustame vaid annetamist ega maksusta seda.

Stipendiumidel on ka teine lahendus, kui suudetaks kokku leppida kõrgema maksuvaba tulu määras väga piiratud sektoris, spordis või ka kultuuris. Keegi ei räägi, et treeneri töö ei peaks olema maksustatud, tema teeb oma tööd. Me räägime sotsiaalsetest tagatistest, kus unustatakse ära, et kui profisportlane pool elu stipendiumi saab, on ta pension lõpuks 200 eurot. Sellele noorsportlane ei mõtle.

Kas riigi tuge vabaühendustele saaks ka paremini suunata? Minu arust saavad nad jube palju raha.

Siin ministeeriumis korrus allpool on ühes toas seina peal number, kui palju MTÜ-dele on raha eraldatud. Päris suur number. Laias laastus on süsteem meil okei. Mida saab parandada, on raha jagajate infovahetust, et ei oleks sama asja peale küsimist siit, sealt ja kolmandast kohast.

Ja lõpuks saadki neljast kohast projektidena raha kokku ja nii iga aasta, võiks aga saada ühest kohast ja tegevustoetusena. Kas igal tasandil ei võiks olla rohkem püsivamaid partnereid?

See läks muuseas minu käega kirjutatult koalitsioonileppesse, et riigi põhipartnerid – ehk eelkõige avalikku teenust pakuvad

MTÜ-d – võiksid saada vähemalt kaheaastased lepingud. Samas tulevad oponendid ja ütlevad, et see on äärmiselt rumal mõte, sest meil siin on näiteks eraldi päästeliit ja merepääste ühing, kes ajavad mõlemad vabatahtlikku pääste rida, aga on ka mõlemad katusorganisatsioonid.

Teine näide vabasektorist on represseeritute organisatsioonid, kellest suured on moodustanud ühe fondi, aga näiteks Murtud Rukkilille ühing on sealt väljas. Miks nad ei võiks kõike koos teha?

Need on kõik IRL-i valijad ju, mis sa nendele mõtled üldse ...

No nüüd sa tõmbad ise tüli üles! Ma ei räägi valijatest, vaid ministri positsioonist ja minu arvates on see jabur, kui me räägime, et kodanikuühiskond oleks tugev. Meil kõigil on mingi seos küüditamisega ja et mälestus püsiks, on mõistlik hoida fookust, aga tänane noor ei tee enam vahet juuni- ja märtsiküüditamisel või küüditatul ja represseeritul.

Tulles tagasi lepingute juurde, siis ühest küljest öeldakse, miks te valisite välja tema, aga mitte meid, ja teisalt, miks te keelate uutel vabaühendustel "turule" tulemast. Mina pooldan aga väga selgelt, et kui me ootame vabaühendustelt abi ja teenust, eeldavad ka nemad raamlepingut.

Eks eri ühendused lähenevad probleemile muidugi eri vahenditega.

Konkurents viib edasi ja Kaberneeme

päästjad või Järva-Jaani tuletõrjeselts, mille ma ise aitasin omal ajal luua ja mille põhikirja koostas in ning logo joonistas in, on kõik erinevad MTÜ-d. Küsimus on aga, kui räägitakse valdkonna arendamisest, kas siis on riigil üks või mitu partnerit.

Sa oled paar aastat ametnikutööd teinud, muidu elukutseline poliitik ...

Ei ole õige! Minu elu poliitikuna algas alles 26-aastaselt 2003. aastal Nõmme linnaosas. See on täiesti ekslik mulje, nagu ma oleks kusagilt noorteorganisatsioonist.

Ma tahtsin hoopis küsida, kas selle mõneteist aasta jooksul on olnud üldse aega mõelda, et elus midagi muud teha?

Oi, korduvalt, kogu aeg. Poliitikuelus pead sa arvestama, et vähemalt nelja aasta pärast on muudatus ja sa kas pälvivid valijate usalduse või mitte. Nagu iga poliitik, olen ma väga tihti mõelnud sellele, kaua ma olen poliitikas. Seda küsib ka mu abi-kaasa.

Millele sa neil hetkil siis mõtled?

Eks ma oma liistude juurde jääks, kusagil juura valdkonnas või ettevõtluses. Usun, et kahe kõrva vahele on nii palju antud, et sain enne poliitikasse tulekut hakkama ja küll saan ka pärast. Praegu olen arvestanud, et 2015. aastal osalen valimistel ja siis saab edasi mõelda.

Kuidas muuta

aastaruande kirjutamine nauditavaks tööks?

Aastaruande koostamisse suhtub suurem osa vabakondlasi kui igakevadise üldkoosoleku eelsesse tüütusse kohustusse. Äsja oma EMSL-i tööelu üheksanda aastaruande lõpetanud **URMO KÜBAR** jagab soovitusi, kuidas aruande kirjutamisest kvaliteetaeg teha.

Ühe kevadise kohtumise lõpus uuris kolleeg teisest vabaühendusest, mis tööd mul parajasti veel käsil. “Aastaruannet kirjutan,” vastasin ja sain kaasatundva pilgu. “Ei, see on jumalast tore ülesanne!” ruttasin kinnitama – ning nüüd paistis kolleegi näost juba sulaselge mõistmatus.

Sama pilguga vaadatakse mind pea iga kord, mil räägin aastaruande kokkupanemisest kui huvitavast ja meeldivast tööst.

Olgu seepärast öeldud, et pole ma mingi bürokraatiamaniakk. Nagu sajad teised vabaühenduste töötajad, olen minagi kirunud eluvõraid ja tüütuid küsimusi, millele mõne rahastaja projekti järel tuleb vastata. Eriti kui tead, et sisu asemel vaatab tööga ülekoormatud ametnik lõpuks sealt ikka ainult seda, kas numbrid klappivad.

Ent oma organisatsiooni tegevusaruandega on teisiti. Seaduses nõutu saab siin kirja mõne lausega, ülejäänud osas on sul vabad käed.

Aastaruande kirjutamine võimaldab võtta aja tehtule ja saavutatule tagasivaatamiseks ning selle lahtimõtestamiseks.

Muidugi võib küsida, kas pole siis ratsionaalne piiratudagi vaid nõutavaga ning ülejäänud aeg teistele töödele pühendada. Kui mitte varem, siis võib vastuse anda mõni leheartikkel, mis su kehvakese aru-

ande põhjal kirjutatud (neid ilmub igal suvel, eriti heategevusorganisatsioonidest). Või siis päev, kui saad teada, et potentsiaalne rahastaja eelistas su organisatsioonile teist, kes suutis oma tööst ja tulemustest aruandes veenvama pildi anda.

Aastaruanne on äriregistris kõigile kättesaadav dokument ning kodulehe kõrval esimene asi, mida tark huviline organisatsioonist info saamiseks vaatab. Ja just neid tarku huvilisi oleks sul ju kõige rohkem vaja?

Ent veelgi olulisem on, et aastaruande kirjutamine võimaldab võtta aja tehtule ja saavutatule tagasivaatamiseks ning selle lahtimõtestamiseks. Tekkinud

ajaline distants aitab näha suuremat pilti kui argirühmamiste keskel. Muidugi, kui see pilt pole just muljetavaldav, pole ka aruandmine teab mis tore – ent see pole siis enam aruande, vaid laiem probleem, millele tuleks varem või hiljem nagunii lahendus leida.

Aruanne algab tegevuskavast

On kaks asja, millela head tegevusaruannet pole võimalik teha: selged eesmärgid ja head andmed. Põhiosas ongi tegevusaruanne ju andmetele tuginev ülevaade sellest, kuidas lõppenud aastal oma eesmärgid saavutasid.

Aruande kirjutamine õpetab seejuures ka eesmärkide seadmist. On päris nadi aasta lõpus tõdeda, et omal ajal tegevuskavva kirja pandud sihid olid nii üldised, et

On kaks asja, millela head tegevusaruannet pole võimalik teha: selged eesmärgid ja head andmed.

nende saavutamist ei saa hinnata, või et sa pole töö käigus kogunud andmeid, mis seda võimaldaks. Rükatud on justnagu kogu aeg, aga tulemust välja tuua ei saa.

EMSL-i tööplaanis oleme nõnda lisanud iga tegevuse reale neli lahtrit. Esimesse kirjutame, mida täpsemalt ja miks me

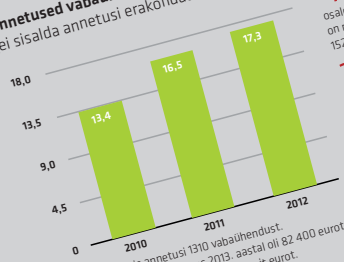
tänavu teeme (paljud tööd kanduvad ju üle eelmistest aastatest), ehk ettevõtetud eesmärgid; teise, mida me selle tegevuse juures kõige olulisemate näitajatenäi mõõdamehindame, ja kolmandasse-neljandasse, millist tulemust saavutada tahame ning kes töötajatest selle eest vastutab.

Näiteks meie kolm aastat kestva vabatahtlike arenguprogrammi mulluseks sihiks seadsime, et aasta lõpuks oleme aidanud 25 organisatsioonil läbi analüüsida nende arenguvajadused, koostada kava nende lahendamiseks ning jälgida, et selle elluviimine plaanipäraselt

Tegevusaruanded Eestis 2013

Annetused vabatahtlikele (milj. €) (ei sisalda annetusi erakondadele)

Vabatahtlik tegevus

40 098 inimest osales kuuendat korda peetud Teeme Ära talgupaeval. See on rohkem kui 3% Eesti elanikest. Talgud toimus üle Eesti 1522 kohas.

31% elanikest osaleb Eestis aasta jooksul vabatahtlikus tegevuses, sarnaselt Euroopa Liidu keskmisega, mis on 29%. Levinumad vabatahtlikud tegevused on talgutel osalemine ning ürituste korraldamisel abiks olemine.

Keskmine Eesti vabatahtlik on naine (58% kõigist vabatahtlikest), parimas tooteks (25-49 aastaseid 46%), kesk- või kutseharidusega (50%) ning saab majanduslikult hakkama (43% netoisissetulek on üle 800 euro).

63 tundi tasuta töö teeb keskmine Eesti vabatahtlik aastas ühiskonna heaks. See on rohkem kui näiteks Lätis (57) või Tšehhis (47), ent oluliselt vähem kui Soomes (216) või Suurbritannias (167).

u. 1% Eesti SKT-st ehk sisemajanduse kogutoodangust annab vabatahtlik tegevus. Soomes on vastav number 2,7%.

Miks inimesed ei osale vabatahtlikus tegevuses?

- 39% - pole selleks aega leidnud
- 21% - pole selle peale mõelnud
- 14% - keegi pole kutsunud/palunud
- 14% - kehv tervis
- 13% - pole leidnud huvipakkuvaid võimalusi
- 13% - ei paku huvi
- 10% - pole leidnud sobivat seitskonda
- 9% - ei oska põhjust öelda
- 7% - ei tea, kus saab vabatahtlikuna panustada

Allikas: Praxis "Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis 2013" https://www.siseministerium.ee/public/vabatahtlikus-tegevuses_osalemine_2013.pdf

Vabatahtlused ja sisedemokraatia

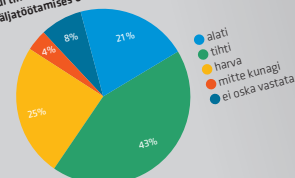
Huvikaitseorganisatsioonide kasutamisel aktiivsed, 43% hindab oma liikmeid passiivseks.

Aktiivsemad kaasrääkijad on katusorganisatsioonide, hase elumistelevate, avalikes huvides tegutsevate, nooremate ning kos paris väikeste (1-10 liiget) või siis kullalt suurte (51-100 liiget) vabatahtlike liikmed.

54% huvikaitseorganisatsioonide juhtidest peab liikmete passiivsuse põhjuseks aja ja raha nappust, 45% aga leib, et see näitab pigem usaldust eestvedajate hea töö vastu.

Allikas: Praxis "Vabatahtlused sisedemokraatia uuring 2014"

Kui tihti kaasate otsuste ja poliitika väljatöötamises osalemas oma liikmeid?

kulgeks ehk vähemalt 80% kokkulepitust tehtud saaks (arusaadav, et kõik plaanitu ei toostu, sellest siis me poolt aktsepteeritavaks loetud lõtk).

Seega aastaaruande jaoks loeme üle programmis osalejad, kes neile kolmele tingimusele vastavad, ja võrdleme seda eesmärgiks seatud arvuga 25. Enda, osalejate ja rahastajate jaoks kogume tegelikult veel palju rohkem infot (ja sugugi mitte ainult aasta lõpus), ent aastaaruannet, kus arenguprogramm on vaid üks enam kui paarikümnest tegevusest, pole mõtet detailidega üle koormata.

Mida mõõta, mida mitte?

Plaanide seadmine tegevuskavas tähendabki hulga valikute läbikaalumist ja otustuste tegemist. Mis on see kõige olulisem ja meist sõltuv, mis töö õnnestumist näitab? See ütleb ka ette, milliseid andmeid ja millal sul koguda tuleb.

Sageli armastavad vabaühendused mõelda oma tööst kui millestki, mille tulemusi ei saa mõõta. EMSL-is oleme nüüdseks õppinud, et mõõta saab kõike. Iseasi, kas kõige mõõtmisel on mõtet.

Näiteks ürituste ja koolituste lõpus küsitakse sageli, kuidas osalejad rahule jäid. Korraldajal on seda kahtlemata vaja teada – kui lahkuti rahulolematult, läks järelikult midagi valesti. Pikemas plaanis on see aga küllalt kasutu näitaja, kui tegu pole just ajaviiteasutusega.

Olulisem on ju ikka, kas inimesed õppisid midagi, hakkavad käituma kuidagi teistmoodi. Head infot annaks kirjalik teadmiste või hoiakute kontroll enne ja pärast koolitust, kuid täiskasvanutega ei tihta seda eriti ette võtta. Veel veenvam oleks pöörduda osalenute poole uuesti mõne aja, näiteks 3–6 kuu möödudes, ja uurida, mis on nende elus ja töös selle tulemusel muutunud. Selle info kogumine võib aga vaevaliseks osutuda. Mulluse suvekooli puhul proovisime ja saime esimese küsimisega sadakonnalt osalenult vaid kaheksa vastust.

Nõnda oleme oma kevad- ja suvekooli puhul tähtsaimaks näitajaks seadnud nende osalejate arvu, kes ütlevad, et said kasulikke teadmisi, mida kavatsevad oma töös rakendada. Just nimelt arvu, mitte osakaalu, sest kui näiteks 100 osalejast hindab koolitust kasulikuks ka ainult 60, on see selle eesmärgi puhul ju parem tulemus kui sajaprotsendiline jah-vastus 50 osalejaga koolitusel.

Nii mõnegi tegevuse puhul aga teadvustame endale, et adekvaatsete tulemuste kogumine läheks liiga aja- ja rahakulukaks ning põhjaliku uuringu asemel rahuldume seal oma hinnanguga.

Vältimaks ohtu, et aasta algul seatud eesmärgid vaadatakse uuesti alles aruande kirjutamise ajal, oleme tulemuse lahtri tegevuskavas jaganud neljaks, seades aasta läbi kestvatele tegevustele iga kvartali vahe-eesmärgid. Nende saavutamise seis ja tegevuskava on avalik leheküljel www.ngo.ee/emsl, mis motiveerib rohkem pingutama. On ju vahe, kas su tegematajätmistest tead vaid sa ise koos kolleegidega või on need kõigile soovijatele näha.

Kui pikalt?

Kui tegevuskavas selged eesmärgid püstitatud ning andmed aasta jooksul kogutud, siis on aruande kirjutamine juba paljalt vormistamise küsimus.

Ei ole ühtegi põhjust, miks su aastaaruanne peaks olema igavam lugemine kui näiteks National Geographic.

Selge ja loogiline tegevusaruanne võiks koosneda neljast osast. Sissejuhatuses annad ülevaate probleemi olemusest, millega su vabaühendus tegeleb, ning olulisematest sündmustest valdkonnas. Seejärel kirjeldad oma organisatsiooni ja tegevusmudelit: mida ja kuidas teie probleemi lahendamiseks teete ning miks olete langetanud just niisugused valikud.

Aruande põhiosas keskendud sellele, kuidas läks lõppenud aastal tegevuskava täitmine ning mida olulist ja õpetlikku seejuures juhtus. Kokkuvõttes võiks välja tuua olulisemad järeldused ja õppetunnid ning siduda sellega peamised plaanid käimasolevaks aastaks.

Ilmselt koolipäevilt külgeõpituna küsitakse tihti, kui pikk peaks aruanne olema. Muidugi sõltub see organisatsiooni tegevuste mahust. Pea aga meeles, et tegu on ikkagi kokkuvõttega, ning austa lugeja aega. Iga viimse kui sammu kirjeldamise asemel otsusta, mis oli oluline ja eriline. Kindlasti pole aastaaruanne *copy-paste*

projektiaruannetest ja aasta jooksul koostatud ülevaadetest, vaid uus, spetsiaalselt selleks kirjutatud tekst.

Fotod, tabelid, diagrammid

EMSL-i aastaaruandes püüame kõik, mis võimalik, öelda tabelite ja infograafikutega. Tekstiosa jääb siis nende kommenteerimiseks, tausta ja järelduste pakumiseks ning huvitavamate juhtumiste kirjeldamiseks. Täitsa võimalik, et mõne eesmärgi osaline täitmine on tegelikult tublim tulemus kui teise eesmärgi ületamine; tavaliselt on ka häid põhjendusi, miks mõni eesmärk jäi saavutamata – seda siis selgitadki aruande jutustavas osas.

Kui tahad, et keegi su aruannet loeks (aga mis muud mõtet selle kirjutamisel on?), unusta ära kantseliit ning kirjuta nii, nagu räägiksid oma aastast heale tuttavale. Just nimelt tuttavale, mitte sõbrale, kes su tegemistega niigi kursis – pea meeles, et su jaoks enesestmõistetavad asjad ei pruugi lugejale sugugi sama hästi teada olla.

Kui komad ning kokku-lahkukirjutamine ei ole su tugevamad küljed, siis leidub su tutvuskonnas kindlasti keegi, kes seda gi kunsti valdab. Palu tal tekst üle lugeda – sel moel saad ka esmase tagasiside, mis jäi segaseks ja vajaks täpsustamist.

Vormistamisideede saamiseks tasub lapata ajakirju ning vaadata, milliseid võtteid seal lugeja huvi äratamiseks kasutatakse: fotod, head pealkirjad, väljavõtted, tsitaadid, *bullet-point* loetelud, sündmuste ajateljed... Ei ole ühtegi põhjust, miks su aastaaruanne peaks olema igavam lugemine kui näiteks National Geographic.

Kui sul on rääkida mõni põnev teie tööga seotud lugu või öeldi teie kohta midagi huvitavat ajakirjanduses – kasuta seda! Hea foto mõnest üritusest või värvikas tsitaat osalejalt annab sageli palju enam infot kui sündmust kirjeldav lõik või protsendid.

Niimoodi tehes on aastaaruande kirjutamisega veedetud päevad tõepoolest kvaliteetäga, õppimis- ja analüüsimisvõimalus teemal, mis sulle ilmselt väga korda läheb – miks muidu sa selles valdkonnas töötad. Tunduks päris rumal ennast sellisest võimalusest ilma jätta.

Loe EMSL-i värskelt valminud tegevus- ja finantsaruannet 2013. aasta kohta (aga ka varasemaid) www.ngo.ee/aruanded.

RASMUS PEDANIK (SEV) leidis internetist sinna poolsalaja ilmunud õpiku, millest on maailma muutmisel väga palju abi nii vabaihendustel, ettevõtjatel kui ka riigiasutustel.

Kuidas kampaania korras maailma muuta?

Raamat “Kuidas parandada maailma? Kommunikatsioon sotsiaalsete muutuste kujundamisel” on ilmunud vabakonna jaoks märkamatult. Ometigi pean seda raamatut, mida saab lugeda vaid internetis (mis on tema suurim miinus), Jaan Apsi mõju hindamise käsiraamatu* kõrval üheks olulisemaks õpikuks, mis maakeeli ilmunud ja vabakonna arengut võiks suunata, seda siis tulemuslikuma tegevuse poole.

Need raamatud täiendavad teineteist. Mõlema taustaks on kohati erinevad vaatenurgad samale ülesandele – kuidas suurendada organisatsiooni mõju sotsiaalsete muutuste kujundamisele? “Ühiskondliku mõju” taustaks on organisatsiooni strateegiline juhtimine ja muudatuste teooria. “Kuidas parandada maailma?” lähtub sotsiaalsete muutuste loomisest aga sotsiaalsete praktikate teooriast.

Raamatu koostajate eesmärk on olnud parandada maailma natuke rohkem, kui autorite arvates pakuvad tavalised peavoolu sotsiaalsete muudatuste teooriad – sotsiaalturundus (turundus) ja käitumise muutmine (psühholoogia). Rohkem selles mõttes, et lähenemine, millega autorid sotsiaalsete probleemide lahendamist käsitlevad, on terviklikum.

Ja terviklikum on parem, uskuge mind või veenduge raamatut lugedes ise, ja mitte ainult lugedes, vaid ikka tööriistana kasutades. Tööriistu ning mõtlemisainet pakub see raamat ohtralt. Lisaks praktilisusele leiab raamatust ka teoreetilise raamistikku, kus autorid on käsitlenud maailmaparanduslikke programme. Pole midagi praktilisemat kui hea teooria ja kindlasti ei maksaks teooria osa selles raamatus vahele jätta, sest see aitab ühiskonna toimimise mõistmisele ja

parandamisele kenakesti kaasa.

Mida see sotsiaalsete praktikate teooria siis endast kujutab? See tähendab seda, et muudatuste kujundamisel pole peamiseks ühikuks mitte indiviid, vaid sotsiaalne praktika. Peavoolu ettekujutus on, et inimene on ratsionaalne olend, kes kaalub kõiki oma otsuseid isiklikust või kollektiivsest kasust lähtudes ja langetab õige info puhul õigeid valikuid. Nii see ju paraku pole ja enamiku otsustest teeme pigem alateadlikult ja harjumuslikult. Käitumise muutust vaid teadlikkuse tõusuga aga nii lihtsalt ei saavuta. Ka mõjutab keskkond meie käitumist oluliselt rohkem, kui liberaalne maailmavaade eeldab.

Tuleb mõelda teisiti, kui seda seni on tehtud. Me ei soovi ju muuta inimesi, vaid seda, kuidas nad käituvad.

Sotsiaalne praktika võib olla mistahes tegevus, millel on inimestele tähendus, alates hambapesust ja lõpetades ajuope-ratsiooniga. Sotsiaalne praktika koosneb kolmest põhikomponendist. Esiteks tähendused (*meaning*) ehk kõikvõimalikud tõlgendused, mida inimesed on võimelised praktikale omistama. Näiteks an-name suitsetamisele tavaliselt negatiivse tähenduse, kuid see ei ole alati nii olnud. Muudatust kavandades saame muuta tähendusi, kuid käitumise muutmiseks sellest üksi ei piisa.

Teine komponent, milleta praktika eksisteerida ei saa, on materjalid ja asjad. Siia kuuluvad nii konkreetsed objektid, mis on praktika teostamiseks vajalikud (autosõitmise jaoks on vaja autot, suitsetamise jaoks sigaretti), kui ka materiaalne ja tehniline ruum ning infrastruktuur, mis praktika võimalikuks teeb (sõiduteed ja parklad ning teisalt suitsetajatele eraldatud ruumid ja teritooriumid). Kui soovime käitumist muuta, siis tuleb kaaluda ka keskkonna muutmist, keelata näiteks suitsetamine kinnistes ruumides või piirata alkoholi kättesaadavust.

Kolmas koostisosa, mis on väga oluline, kui soovime praktikaid mõjutada, on toimija oskused ja kompetentsus. Mistahes tegevuste sooritamiseks peavad olema teatud pädevused. Need omakorda koosnevad nii vaimsetest kui ka kehalistest elementidest (nt jalgrattasõiduoskus talletub kehasse, kui see kord selgeks on saadud, ja niisama lihtsalt enam ei unune). Ei ole mõtet eeldada, et inimesed hakkaksid uut moodi käituma, kui neil ei ole selleks piisavalt oskusi. Koolitustel saab aga peamiselt teadmisi, mitte oskusi – oskused omandatakse tegevuse kaudu.

Kui soovime koostada tulemusliku sotsiaalse muutuse programmi, siis tuleks uurida ja analüüsida neid kõiki komponente. Tuleb mõelda teisiti, kui seda seni peamiselt on tehtud. Me ei soovi ju muuta inimesi, vaid seda, kuidas nad käituvad. Kuidas seda teha ja kuidas ehitada üles toimiv sotsiaalse muudatuse programm, sellest lugege juba raamatust.

* Jaan Apsi “Kodanikuühenduste ühiskondliku mõju hindamise käsiraamatu” leiad www.heategu.ee/Uhiskondliku_moju_hindamise_kasiraamat.pdf

Kogukonnapraktika – õuesõppe programm heade kodanike õpilastele

EMSL-i kogukonnapraktika projekti vedaja **TEVE FLOREN** võtab katseaasta kokku ja kinnitab, et uuel õppeaastal levib praktika üle Eesti.

Kooliaasta lõpu eel kohtusime Rakvere tosinkonna vabaihenduse esindajaga, et vastastikku veenduda, kas säärasest koolide ja vabaihenduste koostöövormist nagu kogukonnapraktika võiks gümnaasiumitaseme ühiskonnaõpetuse aine osana asja saada või on see nii ühendustele kui ka kooliperele muude kohustuste kõrvalt liiga suur tükk haugata. Läksime lahku pea sama kiirelt põksuvate südametega, kui kohtumisele tulnud olime.

Küsimus, kui hästi me hakkama saame, oli endiselt õhus, kuid meisse oli kogunenud ka nauditav annus entusiasmi ja toniseeriv suitsakas nooruslikku energiat mõttest, et saame üheskoos enam kui saja iseseisvat elu alustava gümnaasisti kooliharidust väärtuslike eluliste kogemustega rikastada.

Esimese aastaga on kogukonnapraktika täiendanud 115 Rakvere abiturienti ühiskonnaõpetuse aine programmi. Kooliaasta algul sai iga Rakvere Gümnaasiumi ja Rakvere Reaalgümnaasiumi abiturient ülesande valida endale praktikakohaks huvipakkuv kohalik vabaihendus ning olla enne kevadet ühendusele 2–4 nädala jooksul vähemalt kümme tundi abiks. Katseprojekti koordineeriv vabaihenduste liit EMSL pakkus õpilastele välja 23 praktika juhendamiseks valmistunud Lääne-Virumaa vabaihendust ja üksikute eranditega leidsid õpilased üles just need vabaihendused, kelle tegevusse nad heal meelel panustasid.

“Tahtsin saada kogemust IT valdkonnas ja näha, mida seal tehakse, sest edasi on mul plaan minna õppima IT-d,” selgitas tarkvaarendusega tegeleva MTÜ valinud Kaspar. “Minu elus olid ainult üksikud kokkupuuted puuetega inimestega ning ma ei saanud rahu enne, kui sain kogemusi juurde,” kirjutas essee MTÜ Kirilill uus toetaja Mare.

Esimeste julgetena katseprojektis osalenud ühiskonnaõpetuse õpetajate Elle Kohali ja Heli Kirsi hinnangul aitab kogukonnapraktika õpilastel vabakonnaga seonduvat paremini mõista ning juhib õpilaste tähelepanu ühiskonna probleemidele. “Saadi teada, et vabaihendusi on vaja ka selleks, et ühiskonna sidusust tagada ja et inimesed ei istuks niisama kodus, vaid tegutseks mingi eesmärgi teostumise nimel,” kirjeldas Kirsi õpilaste arusaama vabaihenduste tegevusest pärast praktikat. Seda võis lugeda paljudest esseedest, mille õpilased praktika järel ühiskonnaõpetuse tunnis kirjutasid. Hea meel oli tõdeda, et nii mõnegi õpilase skepsis ja protestivaim oli praktika positiivse kogemuse järel lahtunud ja anti asjalikke soovitusi, kuidas programmi paremaks muuta, kuigi üks lõpuni jagus ka lisakohustuse vastu tõrkujaid ja neid, kes kohustuslikku vabatahtlikku tööd kurjalt taunisid.

Kuidas aga hindavad kogukonnapraktikat õpilasi juhendanud vabaihenduste eestvedajad, küsisin Marko Tormilt MTÜ-st Rakvere

Maraton, Malle Kaarmannilt Huviseltsist Elujoon, Reimo Reisbergilt vabavaralist tarkvara arendavast MTÜ-st Nynask ja Evi Tormilt Mõedaku Spordibaasist.

Paljud õpilased olid esimest korda vabaihenduse juures vabatahtlikuna abiks. Kas nad kohanesisid abistaja rolliga kiiresti?

Malle Kaarmann: Esimesel kokkusaamisel oldi tagasihoidlikud, aga edaspidi tehti tööd omaalgatuslikult ja ka heade ettepanekutega.

Reimo Reisberg: See oli ka mulle esimene kord juhendada vabatahtlikke, kelle ootuste ja oskuste kohta mul esialgu teadmised puudusid, kuid seda suurem oli üllatus, kui võrd asjalikud nad olid. Tõenäoliselt tuli kasuks tunduvalt vabam õhkkond võrreldes koolipingiga.

Evi Torm: Noored olid väga asjalikud, kõik ülesanded said tehtud.

Marko Torm: Meie õnn oli selles, et ühinguks praktikale tulnud õpilased olid meie projektide ja tegevusega enne kursis ning teadsid täpselt, mida ja miks me teeme. Usun, et peamiseks väärtuseks kujunes noortele see, et lisandus arusaam, kuidas seda kõike tehakse. Kuidas saavutatakse eesmärgid, mis esmapilgul võivad tunduda utoopilised; kui palju erinevaid ressursse tegelikult eesmärgi saavutamiseks vaja läheb: energiat, füüsilisi töötunde, raha, inventari ja mõistust.

Mida sai noortelt vastu teie vabaühendus ja sina juhendajana?

RR: Noored olid suureks abiks mitme siiani ootel olnud lahenduse väljatöötamisel. Mulle juhendajana oli see kindlasti väärt kogemus praktika plaanimise ja läbiviimise osas.

ET: Sain palju positiivset energiat ja noored lubasid vabaühendusele ka edaspidi appi tulla.

MT: Puhast energiat, vaateid noorteprojektidele noortelt endilt ja adekvaatset tagasisidet tervikuna. Kõige hirmsam on see, kui sulle endale tundub, et kõik, mida teed, on hea ja suurepärase. Kõrvalhindajad ja protsessiväline tagasiside annavad tegelikku kindlustunnet ja suunavad kiiremini ja valutumalt õigele teele.

Mida soovitaksid Eesti vabaühendustele, kes kaaluvad noorte kogukonnapraktikale kutsumist?

RR: Esialgu tasub hoolega mõelda, kas vabaühendusel on pakkuda piisavalt erinevaid ülesandeid, et noortel oleks võimalus leida endale meelepärane, ja kas ise ollakse valmis lisanduvaks töömahuks. Tuleb olla valmis juhendama ja küsimustele vastama ning julgustada noori küsimuste tekkimisel neid esitama. Kokkuvõttes aga võib olla tegu väärt kogemusega nii noortele kui ka vabaühendustele.

MK: Hästi läbi mõelda, kuidas leida noortega ühine keel. Kui MTÜ soovib areneda, siis on see kasulik suhe noorte ja veidi vanemate vahel.

ET: Noored on ju edasiviiv jõud! Puhast rõõm, et nad on nõus appi tulema. Kui ei anna neile võimalust, siis nad ju ei teagi, et me neid vajame.

MT: Tasub kindlasti. Üks asi on väärtus ühinguks ja uued sisendid vabaühenduse töös, aga teisalt ka võimalus anda oma panus. Minul pole kunagi olnud mentoreid, juhendajaid, kes avaksid silmi sellele, mis fassaadi taga. Tänapäeval on see võimalus noortel olemas ja seda saab kasutada täpselt niikaua, kui on ühendusi, kes vaevuvad panustama. On hea tunne, kui näed, et midagi on sinult teistele üle kandunud ja et seda teadmist kasutatakse uute ettevõtmiste puhul.

Kogukonnapraktika jätkub ja laieneb 2014/2015. õppeaastal teistesse Eesti piirkondadesse. Kõik vabaühendused ja koolid, kes soovivad osaleda, kirjutage teve@ngo.ee. Lisateavet programmi kohta: ngo.ee/kogukonnapraktika.

EMSL-i uudised

Kevadkool vähekaasatutest

23. mail toimus kuues kaasamise kevadkool. Seekord keskendusime sellele, kuidas kaasata neid, kes harjumuspäraste kaasatavate ringis ei ole ehk kelle jaoks kaasarakimine pole igapäevane harjumus. Õigus kaasa rääkida on ju neilgi, kes ei kuulu ühtegi esindusorganisatsiooni, kes nende huvide eest seisaks.

Microsoft aitas tarkvarast viimast võtta

16. juunil korraldasime koostöös Microsoftiga koolituse sellest, kuidas vabaühendused oma töö efektiivsemaks muutmiseks saaksid tehnoloogiat enam ära kasutada. Võimalusi, ka tasuta seejuures, on küll ja rohkem, oskused neid ära kasutada aga kohati veel üsna kesised.

Vabakonnal on Arvamusfestivalil oma lava

Lisaks kõigele muule põnevale, mis 15.-16. augustil Paines toimub, paneme selle aasta Arvamusfestivalil üles ka päris oma vabakonna lava. Lava tasub üles otsida kõigil neil, kes tahavad kuulata ja kaasa rääkida heast annetamisest, värsketest tuultest kodaniku liikumistes, vabakonna nomenklatuuriks muutumise ohtudest või kodanikuharidusest. Vahepeal ei pea üldse kuhugi mujale minema ja laupäeval saab samas jätkata – siis juba sotsiaalse innovatsiooni lava nime kandval poodiumil räägitakse sotsiaalsest ettevõtlusest ja ühiskondlike probleemide lahendamise uuenduslikel viisidel.

Arvamusfestivali kava leiab: www.arvamusfestival.ee

Millist Eestit me tahamegi?

Loomulikult sellist, kus kodanikualgatus on au sees ja vabaühendustel on nii võimalust kui võimekust mõjusalt tegutseda. Riigikogu valimised on juba vähem kui aasta pärast ja neile läheme vastu oma manifestiga. Ettepanekute sõnastamiseks alustame Eesti ühiskonna suuremate murekohtadest ja mõtleme, mil viisil saaksid vabaühendused nende lahendamisele enam kaasa aidata. Nii sünnivad ettepanekud tegevusteks, ilma milleta on oht, et vabakonnas olev potentsiaal jääb kasutamata.

Üldkoosolekul nimetasid EMSL-i liikmed juba mõnda teemat, millest mööda vaadata on keeruline, nagu näiteks valitsuse plaanitud suuremad reformid, inimeste sotsiaalne toimetulek või võrdsed võimalused hariduses. Juunis-juulis laiendame teemadingi ja otsime kokkupuutepunkte vabaühenduste tegevusega, suve lõpus arutame lahenduste üle ja leiame juurde juba katsetatud näiteid. Manifest peaks valmima septembrikuu lõpuks.

Kes ja kus on Eesti sotsiaalsed ettevõtted?

EMSL-il, Statistikaametil ja Sotsiaalsete Ettevõtete Võrgustikul on valminud esimene Eesti sotsiaalse ettevõtluse statistiline aruanne. Uuringu eesmärgiks on pakkuda poliitikakujundajatele ja teistele olulistele sidusgruppidele usaldusväärset infot sotsiaalsete ettevõtete rolli kohta kohalikus majanduses.

Uuringust selgus, et suurem osa sotsiaalseid ettevõtteid Eestis tegutseb mittetulundusühingute või sihtasutustena. 38% toimetab sotsiaalhoolekandes, 7% hariduse alal ning 54% jaguneb erinevate valdkondade vahel.

Sotsiaalse ettevõtluse sektor on Eestis viimastel aastatel jõudsalt kasvanud – ettevõtlustulu kasv on olnud viimasel kolmel aastal keskmiselt 18% aastas. 2012. aastal töötas sektoris ligikaudu 1400 inimest.

Sotsiaalsed ettevõtted on muutunud jätkusuutlikumaks. See kajastub suurenenud ettevõtlustulu osakaalus kogutuludest. Ligi kolmandik organisatsioone ei kaasa oma rahastusse annetusi ja toetusi. 2012. aastal oli sotsiaalsete ettevõtete kogutulu 36,6 miljonit eurot, sellest 24,4 miljonit ettevõtlustulu.

Uuringu esitlusmaterjalidega saab tutvuda SEV-i veebilehel: sev.ee/statistika. Põhjalik aruanne uuringu tulemustest valmib aasta lõpuks. Projekti rahastas Euroopa Liit.

AIESEC

hoiab ära kolmandat maailmasõda

AIESEC Eesti on üleilmse tudengiorganisatsiooni Eesti haru, mis saadab meie aktiivseid noori piiri taha ja toob teisi siia. Toimub epideemiline kogemuste, tutvuste ja vastutustunde levimine, mis ongi AIESEC-i eesmärk. Ühingu tutvustab äriarendus- ja müügijuht **AIKI ARRO**.

Millal ühing loodi?

Esimest korda tuli AIESEC Eestisse 1989. aastal (Nõukogude Liidu all). AIESEC Eesti loodi 1992.

Miks loodi?

AIESEC loodi juba pärast teist maailmasõda, kuna hulk tudengeid nägi, et terve põlvkond noori liidreid oli hukkunud, ning soovis vältida uut, kolmandat maailmasõda. Nii hakati noori välismaale saatma, et nad õpiksid tundma sealset kultuuri ning leiaksid uusi tutvusi, millega soovi-

ti suurendada kultuuridevahelist mõistmist ning selle tulemusena vähendada ka sõjaohtu.

Kui palju inimesi ühingu on?

Iga päev "kontoritööd" tegevaid ehk AIESEC Eesti tegevjuhtkonda kuuluvaid inimesi on kuus. Aktiivseid liikmeid Tallinnas ja Tartus on kokku 100–150. Sügiseti on alati rohkem, kuna siis on inimesi äsja värvatud, kuid aasta edenedes osa vabatahtlikke lahkub ning põuaaeg on suvel, kus inimesi on 40–50 (peamiselt ülikoolide juhatused).

Kust te toimetamiseks raha saate?

AIESEC-il on kolm põhilist sissetulekuallikat:

1) meie enda põhitegevus, välismaiste töö- ja praktikavõimaluste pakumine, mille kaudu toome Eestisse peamiselt IT-spetsialiste. Müüme seda teenusena Eesti ettevõtetele. Lisaks saadame tudengeid välismaale, seal on samuti väiksed lepingutasud, aga põhiline sissetulek tuleb siiski ettevõtelt;

2) erinevateks projektideks taotleme raha fondidest, samuti konsulteerime Eesti ettevõtteid, kes on huvitatud sotsiaalsest vastutusest;

3) AIESEC Eesti alumnifondi laekuvad toetusrahad meie vilistlastelt.

Mis on olnud suurim õppetund?

AIESEC on üles ehitatud nõnda, et igal aastal vahetuvad kõikide tasemetega juhid,

✦ AIESEC Eesti juhid tegevmeeskonnast ja kolmest ülikoolist "Leadership Summit"-il, kus uusi juhte koolitati ja ootusi uuriti.

alates tiimijuhtidest ja lõpetades ülemaailmsete juhatuste ja presidentidega. Samal ajal on meie põhitegevus, noorte juhtimis- ja võimekuse arendamine ja arendamine, samaks jäänud. Me teame, et igal aastal ja lausa nädalati on võimalik midagi paremini teha. Analüüsime pärast iga üritust või mingit perioodi, kuidas läks ja mida peaks teisiti tegema. Ja me teame, et alati, alati on võimalus protsessi parandada. Täiuslikkus on midagi, milleni ei jõua kunagi, kuid mis on alati hea suunanäitaja.

Teiseks suureks õppetunniks on inimeste motivatsioon. Palgatööl töötavad arvad pahatihti, et raha on üks olulisemaid motivaatoreid. Meie oleme tõestanud, et raha on pigem teisejärguline – AIESEC-is töötame eesmärkide nimel vabatahtlikena. Üks kõige suuremaid motivaatoreid on seejuures teadmine, mis põhjusel ja miks on teatud tegevus oluline vabatahtlikule endale, organisatsioonile ja ka ühiskonnale või teistele inimestele. Eesmärgistatud tegevus iseenesest on juba motiveeriv.

Põnevaim ettevõtmine, mis hetkel käsil?

Põnevaim ettevõtmine on hetkel kokkuvõtete faasis olev rahvusvaheline projekt "Start-Export-Up". See on AIESEC-i esimene korporatiivne projekt, kui tööme kuueks nädalaks Eestisse neli noort inimest Inglismaalt, Itaaliast ja Soomest ning kaasasime 15 idufirmat ja äriideed. Projekti tuummõtteks oli värske firmade ekspordivõimekuse kasvatamine. Selle jaoks tegid välismaalased oma koduturgude uuringuid, otsisid esimesi kliente ja kontakte ning samuti harisid idufirmasid oma koduriikide üldise kultuurilise poole pealt.

Noortele oli projekt väga hea professionaalne kogemus ekspordi, turu-uuringute ja turunduse vallas. Osalevad tiimid said aga otsest kasu ekspordiplaanide koostamisel ja reaalsete kontaktide leidmisel välismaal. Kes lõpuks plaanid ellu viia, seda näitab tulevik.

Mida on teistel vabähendustel teilt õppida?

Kuna AIESEC on maailmas tegutsenud juba alates teisest maailmasõjast ning Eestis juba 25 aastat, oleme kogunud tohutult

palju kogemusi, kuidas üles ehitada organisatsiooni protsesse ning juhtida suurt hulka inimesi. Meil on väga tugev teadmine planeerimisest, värbamistegevustest ning kõige olulisem, millest vabähendustel tihtivajaka jääb, teadmiste üleandmisest järgmistele generatsioonidele. Igal aastal need protsessid küll veidi muutuvad, kuid ainult täiustamise võttes.

Kus on ühendusel endal arenguruumi?

Finantsjuhtimine on üleriigilises juhatuses eraldiseisva finantsjuhi puudumise tõttu olnud nõrk koht. Samuti puudub organisatsioonis hetkel hea finantstehamine, kuidas kõike täpselt tegema peab (kaasa arvatud erinevate fondide ja toetuste võimalused) ning millised süsteemid peaks selleks välja töötama.

Finantsid on tugevalt seotud ka juriidikaga, mis õnneks tänu Advokaadibüroo LMP-le on viimase aasta jooksul selgemaks saanud.

Kui teile antaks üheks aastaks kolm miljonit eurot ja mitte ühtki tingimust selle kasutamisel, siis mida teeksite?

Esimesena suunaksime raha oma põhitegevuse arendamiseks, mis tähendaks suurema arvu tudengite välismaale saatmist ja Eestisse toomist. Katsime tudengite reisikulud, et kogemuse saamine ei jääks rahapuuduse taha, mis kahjuks tihti juhtub. Samuti viiksime ellu suurema arvu kvaliteetseid noorteprojekte Eestis, kattes vabatahtlike siinsed elamiskulud projektide vältel.

Kindlasti kasutaksime osa rahast organisatsiooni üldiste protsesside parandamiseks, näiteks palkaksime raamatupidaja ning laseksime tal järeelkasvu välja õpetada. Samuti saaksid praeguseks kõik eesti keeles olevad dokumendid juriidilise kin- nitusega ingliskeelse tõlke.

Kuna turundus on AIESEC-i ellujäämiseks prioriteet nii liikmete värbamisel kui ka nende noorte ja ettevõtete joudmisel, kes tahaksid rahvusvahelist kogemust saada, siis investeeriksime osa rahast ka sinna, eelkõige kindlasti uue veebiserveri ostmise, kuna meil on tohutult palju häid ideid, mida kodulehega ette võtta, kuid praegune

EMSL-i liikmete uudised

Junior Achievementi korraldataval õpilas-

firmade võistlusel valiti tänava parimaks õpilasfirmaks Tallinna Õismäe vene lütseumis õpilasfirma DK Koolitus, mis pakub nii eesti kui ka vene keeles suhtlemiskoolitusi lastele. Võitja esindab Eestit Euroopa õpilasfirmade võistlusel, mis sel aastal toimub Tallinnas.

Heate ühiskondliku mõju võlakirjade idee jõudis Eesti Arengufondi kolme parima idee hulka ja sai aastase stipendiumi!

Ühiskondliku mõju võlakirjad (*social impact bonds* ehk SIB) on mudel, mille eesmärk on tõsta ühiskondlike probleemide lahendamise tulemuslikkust. SIB tuum on riigi-investori-teenusepakkuja leping, mille eesmärgiks on leida konkreetsele probleemile efektiivselt lahendus. Lähemalt loe eelmisest Heast Kodanikust.

MTÜ Mondo andis Eestis esmakordselt välja

õiglase kaubanduse sõbra märgid. Märgi saajateks võivad olla õppeasutused, kaubandus-, tootlustus- ja tootmisettevõtted, vabähendused ning töökollektiivid, kes õiglase kaubanduse edendamiseks silma paistavad. Esimeseks märgi saajateks on kommivabrik Kalev, kauplus Ehe Mood, Looduspere ja Biomarket poed, Mahemarket, Stockmanni kaubamaja toiduosakond ja TOP Seadmed OÜ. Kohvikute said märgi Mosaiik Tallinnas, Art Cafe Rakveres, Gahwa Kärklas ja Tartu Uue Teatri kohvik. Märgi said veel Rakvere Kolmainu kogudus ning ajakirjanik Kaileen Mägi.

Tartus toimus sel aastal Domus Dorpatensise eestvedamisel esimene Mõtlemissfestival. Mõ-

lemisfestivalil ülistati inimese võimet mõelda ja mõtestada maailma enda ümber. Festivalil tarvitati mõtlemist selle kõige ehedamal kujul. Hariduse tegelik essents, mis avaldub loomulikus uudishimuses maailma vastu ning kires lahendada keerulisi probleeme, oli Domus Dorpatensise meelest hääbumas ja vajas taas- tamist. Selleks saigi Mõtlemissfestival tehtud, et inspireerida osalejaid diskussioonide, loengute, mõtlemängude ja erinevate põnevate formaatide kaudu küsima veel küsimata küsimusi ning leidma neile ootamatuid vastuseid.

Kui sul on ka uudist, saada oma teated info@ngo.ee. Et lugeda teiste uudiseid, liitu Hea Kodaniku nädalakirjaga veebilehel www.ngo.ee.

Milliste muredega seisavad silmitsi vabaühendused?

Küsisime paarilt vabaühenduselt, milliseid raskeid otsuseid on neil tulnud oma inimestega langetada ja kuidas nad teadsid, et just see otsus on kõige õigem. **MTÜ LOOMUSE, SKAUTIDE ÜHINGU** ja **AVATUD EESTI FONDI** näited on konkreetsed seigad otse elust. Kas või kuidas meie vabaühenduste juhid on nende lahendamiseks treenitud, arutleb järgmistel külgedel **RASMUS PEDANIK**, ning **MARTIN LAIDL** toob näiteid kommunikatsioonioskuste vajalikkusest.

Skaudid juhi otsingul: kust sa tead, kes on õige?

Mõne aasta eest proovisime oma organisatsioonis uut juhtimismudelit. Muutsime selleks põhikirja, kaalusime variante, mida oskasime kaalukausile seada, ja tegime omast arust ainuõige otsuse. Lõime uue palgalise töökoha – tegevjuhi oma, kes korraldaks organisatsiooni tööd ja juhiks nii vabatahtlikke kui ka teisi töötajaid. Kandidaate oli palju ja kaasasime vabatahtlikuna suurte kogemustega töötaja tunnustatud personaliotsingufirmast.

Mitu kuud kestnud värbamise tulemusel valisime välja tubli inimese, kes ei olnud meie organisatsioonist, kuid siiski nurkapidi vabatahtliku töö kogemusega ja mulje põhjal ka igati struktuurse ja analüütilise mõtlemisega. Uskusime kõik, et nüüd on asjad pikaks ajaks korraldatud ja saame vabatahtlike juhatusse või nõukogu liikmetena oma aega enam organisatsiooni teistesse valdkondadesse või siis põhitöösse panustada.

Nelja kuu pärast, katseaja lõpul, leidsime aga, et oleme teinud vale valiku. Üsna raske oli tunnistada, et oleme kaotanud vähemalt pool aastat ja jõudnud organisatsiooni igapäevatöö korraldamisel mõnes mõttes veelgi keerulisemasse seis

– kõndinud vähikäigul rappa. Ebaõnnestus see, et me polnud organisatsioonina ja inimestena valmis võtma juhiks inimest väljastpoolt ega osanud uue tulija potentsiaali väga hästi rakendada. Tuli ka tõdeda, et valitud töötaja oli aktiivse inimesena seotud muudegi tegevustega ning need

Mari Õe Sarv

ülesanded, mis olid katseaja eesmärgiks seatud, ei saanud piisavalt hästi täidetud.

Muidugi oli ka õnnestumisi ja kordaminekuid.

Meie teed läksid kokkuleppel lahku ja järgnenud pea pooleaastane periood oli samuti väga raske. Samas teame, et tegime õige otsuse, ning ülesandeid ja juhtimist ümber korraldades leidsime uuesti tasakaalupunkti ja oleme nüüd organisatsioo-

nina taas kindlalt jalgadel.

Mida tegime hästi ja mida julgeme ka teistele soovitada, on lihtsad tõed, aga siiski väärt kordamist.

- Seadsime katseajaks selged ja mõõdetavad eesmärgid, mille järgi hinnata, kas uus töötaja on sobiv või mitte; nende hulgas oli nii konkreetseid ülesandeid kui ka pehmemaid väärtusi, nt meeskonnaloomesse panustamine.
- Tunnistasime oma viga ja lõpetasime töösuhte katseajal, andes töötajale võimaluse mujale liikuda, ning ei üritanud veerema saada liikurit, mis oli valel moel kokku monteeritud.
- Uue ametikoha tühjaks jäämise järel ei korraldanud me kohe uut konkurssi sama ametikoha täitmiseks, vaid võtsime mõtlemisaja, mis oli meie jaoks seotud lisaraskustega, sest suurendasime vabatahtlike ja olemasolevate töötajate koormust, samas liitis see allesjäänud meeskonda ja aitas üheskoos leida uue lahenduse, kuidas organisatsiooni juhtimist korraldada.

KRISTJAN POMM

Eesti Skautide ühing

Loomakaitsjad ristteel: kas tegelda üksikjuhtumitega või vaadata suurt pilti?

Mittetulundusühingutega võib tihti-
peale juhtuda, et tegutsetakse just-
kui inertsist: korraldatakse üritu-
si, arendatakse midagi, aga eesmärk läheb
meelest. Loomakaitsjate tegeledes on ees-
märgi meelepidamine veelgi keerulisem,
sest iga päästetud loom on eesmärk omaet-
te, ja isegi endale teadvustades, et see töö on
lõputu, on raske tegevussuunda muuta, sest
loomad vajavad abi iga päev ja kohe.

Eestis tegelevad mitmed loomakaitseseor-
ganisatsioonid tagajärgede likvideerimisega:
päästavad, ravivad, hoiavad, otsivad ko-
dusid, vahendavad informatsiooni. Ehkki
tegelikult peaksid loomade eest hoolitsema
nende omanikud, järelevalvega tegelema
Veterinaar- ja Toiduamet ning varjupaiku
oma südameasjaks pidama omavalitsused.
Meie liikmete arvates tagajärgedega tege-
lemisest ei piisa – loomadesse suhtumise
kultuur on madalal tasemel ja loomade
tajumise oskus väike, sestap peaks endisest
rohkem tegelema loomade probleemide
vahendamisega, nii-öelda eestkostega. Seda
saavad teha kogenud loomakaitsjad ja meie
organisatsioonid neid tänaseks on.

2005. aastast alates koosnes Kuulikodu
tegevus umbes 90% päästmisest-sekkumi-

sest ja 10% muust – maailma loomasõb-
ralikumaks muutmisest. Uue nimega Loo-
muses on vastupidi ja praegu võib öelda, et
see oli loomulik areng. Organisatsiooni nii
põhjalik muutmine ei ole kerge, muutmis-
plaane tuleb arutada liikmete ja toetajatega,
tegeleda nii sise- kui ka väliskommunikat-
siooniga ja see on aeganõudev.

**Meie liikmete arvates
tagajärgedega tegele-
misest ei piisa – looma-
desse suhtumise kultuur
on madalal tasemel.**

Usun, et tänaseks on kõigile selge, et liiga
paljude asjadega ei saa korraga tõhusalt
tegeleda. Saame näha, kas me oma tegevu-
sele piisavalt toetajaid leiame – loomakaitse
seostub enamikule endiselt rohkem nn
“käpasidumisega” ja tulemused päästetud
isendite arvuga. Ma ei tea, kuidas selgelt
mõõta, kas inimkeskses ühiskonnas muu-
tuvad inimeste hoiakud loomade suhtes.

Kuid ilma eelneva kogemusest oleks prae-
gu raske loomade eest veendunult rääkida.

Nagu heade ideede puhul ikka, tekkis
Loomuse loomise idee üsna ühel ajal
mitmes peas ja on keeruline öelda, millal
just. Tagantjärele tundub, et muutumise
protsess algas umbes aasta eest, siis kui
kolme organisatsiooni esindajad alustasid
süsteematilist ja igapäevast tööd selleks,
et Eestis keelustataks karusloomafarmid.
Meie arvates on märkimisväärne osa
ühiskonnast muutuseks valmis.

Ehkki Loomus hakkab eelkõige tegele-
ma nende loomade eest kostmisega, keda
kasutatakse loomkatsetes, põllumajandu-
ses, meelelahutustööstuses ja karusnaha
tootmiseks, usun, et tegelikult muudab
see ajapikku suhtumist kõikidesse looma-
desse, mis ongi ju kõikide loomakaitsjate
eesmärk. Eesti loomakaitseseorganisatioo-
ne kujutav kaart on muutunud selgemaks
ja igapäev on võimalik valida just see
suund, mis temale kõige paremini sobib
ja mida ta oluliseks peab.

KADRI TAPERSON,
MTÜ Loomus

Rahastaja peab jahti: kuidas leida multitalente?

Avatud Eesti Fondi töö iseloom –
soov teha ühiskondi paremaks ja
avatumaks – eeldab pidevat suht-
lemist ja koostööd väga paljude kodu-
ste ja rahvusvaheliste organisatsioonidega.
Nii peavad meie töötajad olema tõesti laia
profiiliga: head administraatorid ja vaa-
ta et lausa raamatupidajad; head suhtlejad.
Neil peavad olema väga korralikud tead-
mised ühiskonnas toimuvatest protsessi-
dest ja tegutsevatest organisatsioonidest,
oskus märgata uusi tegijaid ja hoovusi. Sa-
muti on mõõdapääsmatu terav kriitiline
mõtlemine, madal sotsiaalne ja ühiskond-
lik valulävi, samuti algatusvõime ning tahe
pakkuda ise välja uusi ideid ja lahendusi.

Peamine küsimus ongi, kust selliseid
imeinimesi ja ühiskonna kraadiklaase
leida. Mõnikord on tõesti juhtunud, et
saad kutsuda oma meeskonda kedagi, kes
sulle mingil moel kusagil silma on jäänud
oma mõtete, väljaütlemiste või aktiivse
kodanikuhoiakuga. Hästi on töötanud
info levitamine erinevates võrgustikes ja
sotsiaalmeedias.

Oleme fondis kasutanud ka personali-
otsingufirmasid – siis, kui horisont ikka
väga tühi näib. Aja kokkuhoidu see mui-
dugi eriti ei anna, sest tundub, et paljud
töötajad ei loe töökuulutust korralikult
läbi, aga saadavad avalduse juba teele.
Teisisõnu, läbi tuleb lugeda kõik sada või

**Oleme kasutanud
ka personaliotsingu-
firmasid – siis, kui
horisont ikka väga
tühi näib.**

enam kuulutust, aga sobivat nende hulgas
ikka ei ole. Otsingufirmadega on olnud
erinevaid kogemusi, ütleme 50/50.

Omast kogemusest tean öelda, et kõige
raskem on leida n-ö projektiinimesi –
neid, kes tuleks kindlal eesmärgil teatud
perioodiks, ent oleks kogenud asjaajaja ja
korraldaja ning suudaks ka selle lühikese
ajaga mõista meie taustsüsteemi, väärtus-
hinnanguid ja töökorraldust.

MALL HELLAM,
Avatud Eesti Fondi juhataja

Räägi inimestega ehk kuidas suhtlusoskus vabakonna päästis

MARTIN LAIDLA toob mõned näited KÜSK-i kommunikatsiooni- võimekuse tõstmise projektidest, kus vabaühendused said palju enam kui lihtsalt suhtlusoskusi – kes jõudis võimuga ümarlaua taha, kes tõstis tulubaasi, kes võitis poolehoidjaid.

Hästi läbimõeldud suhtlusega võib vähese ajaga saavutada palju – vabaühenduse vastu huvi tundjate ning aktiivsete liikmete arvu kasvu, soojemad suhted KOV-iga, koostöövõrgustiku arengu, enda tegevusele kindla suuna leidmise või teenuse müügi kasvu.

Neist saavutustest said rääkida paljud KÜSK-ist aasta tagasi kommunikatsiooni- võimekuse tõstmise projektide jaoks hoogu saanud vabaühendused. Alguses hakati vaid suhtlusvõimekust parandama, kuid lõpuks saavutati arengu mõttes palju enam.

Mai keskel toimus KÜSK-i piirkondlike vabaühenduste kommunikatsioonivõimekuse tõstmise taotlusvooru lõpuseminar, kus projekte elluviinud kogemusi vahetasid.

Kolgaküla Seltsi tegemised on hea näide sellest, kuidas ühe kommunikatsiooniprojektiga saab tõsta ka teiste lähipiirkonna vabaühenduste tegutsemisvõimekust ja arendada koostöövõrgustikku. Aasta eest oldi probleemi ees: mitme kohaliku vabaühenduse suhtlustegevus oli sihipäratu ja koordineerimata. Samas leidis neis inimesi, kes olid selles valdkonnas väheke pädevamad. Lahendusena ei tormatud mitte igale ühendusele kalleid kooolitusi tellima, vaid otsustati rohkem rõhku panna omavahelisele suhtlusele ja teadmiste vahetamisele. Kogemuste jagamise tulemusena suurenes paljude ühenduste suutlikkus ning eluvaimu sai ka nende ümarlaud, mis on nüüd sealse avaliku võimu partneri ja nõustaja staatuses. Projekti üks peaesmärk luua piirkonnas toimuvat kajastav koduleht saavutati samuti nutikalt. Projekti

Waldorfgümnaasiumi tutvustanud konverentsi ajal toimus ka reaalinete õpituba.

MTÜ Haridus- ja Kultuuriselts Tuulemaa

vedanud Kaisa Linno leiab, et selle sidumine valla ametliku lehega ning seal kõikide kohalike ühenduste tegevuste kajastamine tagab ühe hoobiga lisaks info jagamisele ka koostöö ning jätkusuutlikkuse.

Paide Wabalinnas arvati, nagu tavaline ongi, et mida see paberimajandus, plaanid ja kavad ikka aitavad, kui ühenduse liikmed on aktiivsed ja teavad, mida teha.

Alguses hakati vaid suhtlusvõimekust parandama, kuid lõpuks saavutati arengu mõttes palju enam.

Kuid ühel hetkel saadi aru, et see tobe kommunikatsiooniplaan võiks ikka vajalik olla. Tagantjärele on projekti vedanud Rainer Eidemiller veendunud, et tehtud plaan on end ära igati ära tasunud. Wabalinna maja saab sissetulekut oma ruumide rendist, kontsertide korraldamisest ja kohviku pidamisest ning nüüd on sihikindel ja mõtestatud reklaam nende teenuste kasutatavust ja tulubaasi tublisti kasvatanud.

Projekti jooksul kujunes Wabalinnal välja ka selge kontseptsioon ning seati suund, kuhu edasi minna. Kõigele lisaks on nende tegemistes kaasalööjate kodanikuaktivistide hulk märgatavalt suurenenud.

Välise suhtluse juures võib vabaühendustel sageli ilmned probleeme, et nende tegevusest saadakse aru teisiti, kui iga päev oma ühenduse sees mõeldakse ja tegutsetakse. Mõneti sarnase probleemi ees oli aasta eest ka Haridus- ja Kultuuriselts Tuulemaa. Nende pakutava Waldorfi pedagoogilise lähenemise kohta levis tihti väärarusaamu ning leiti, et seda tuleks parema välise suhtlusega parandada. Lisaks suurele konverentsile ning meedias esinemisele on oma õppeviise tutvustatud ka videoklippide abil, mis osutusid väga efektiivseteks sõnumi edastajateks. Aastase teavitustegevuse ning organisatsiooni liikmete ja õpetajate kommunikatsioonioskuste edendamise tulemusena on saavutatud märgatavalt suurem huvi Tallinna Vaba Waldorfkooli ning ka Waldorfi pedagoogika vastu üldiselt.

Need KÜSK-i abil elluviidud tegemised olid vaid mõned näited paljudest, kus hästi läbimõeldud suhtlus on aktiveerinud kodanikke ja pannud aluse vabaühenduste arengule erinevates valdkondades.

Raskeimad otsused nõuavad head ettevalmistust

Juhid ei vaja koolitust ainult projektiraha taotlemiseks või äriplaanide kirjutamiseks, vaid ka kvaliteetsete igapäevaotsuste tegemiseks, kirjutab **RASMUS PEDANIK** SEV-ist.

Iga inimene suudab midagi paremaks muuta, kuid vabaühenduste juhtidest sõltub, kui suur on meie ühenduste ühiskondlik mõju. Kui soovime tõsta vabaühenduste võimekust, siis tuleb teadlikult tegeleda juhtide arendamise ja toetamisega, et nad oskaks kiirete muutustega kaasa minna, loovalt probleeme lahendada ning hoiduda stressist ja läbipõlemisest.

Muutused ja nõiutud probleemid

Lihtne loogika ütleb, et muudatustega toimetulemiseks peaks organism olema võimeline õppima vähemalt sama palju või rohkem, kui muutub keskkond. EMSL-i ja Praxise koostatud vabakonna tulevikugrupi raportid ennustavad vabaühendusi ootavaid muudatusi ja kindlasti on sellest ühendustele palju kasu, kuid samas on igal organisatsioonil oma ja teistest veidi erinev keskkond. Erinevad on organisatsioonide võimalused ja ohud, tegutsemis põhimõtted ja probleemid.

On siiski vähemalt üks asi, mis paljusid vabaühenduste juhte ühendab: tegelemine n-ö nõiutud probleemidega (*wicked problem*). Nõiutud probleemid on raskesti defineeritavad ja neil ei ole selget lahendust. Tihti on ka nii, et probleemi lahendaja on osa probleemist ja sekkudes probleemi olemus muutub. Nõiutud probleemiks võib pidada võitlust vaesuse või kuritegevusega, aga paras nõiutud probleem on ka organisatsiooni juhtimine, sest tegelikult ei ole võimalik öelda, kuidas seda edukalt teha. Korraga on mängus väga palju tegureid ja edu ei sõltu alati 100% organisatsiooni juhist.

Organisatsiooni juhtimist ei saa kellelegi delegerida või sellist teenust sisse osta.

Otsused peab lõpuks langetama ikka juht, kaasates selleks neid, keda vaja, nii palju kui tarvis. Kuna juht moodustab suure osa süsteemist – on ta ju osa organisatsioonist, mitte sellest väljas –, siis tegeleb juht alati ka enda juhtimisega, teadlikult või mitte. Loomulikult on ka juhte, kes ei juhi midagi. Sellised reageerivad ainult keskkonnast tulevate signaalidele, näiteks taotlusvoorudele.

Teadmised teadmiste kohta

Infokülluse ajastul muutub järjest olulisemaks teadmine teadmiste kohta ehk tähtis on see, kuidas me midagi teame, mitte see, mida me teame. “Mida me teame” vastab tavaliselt horisontaalsetele oskustele

Juht on osa organisatsioonist, nii tegeleb ta alati ka enda juhtimisega, teadlikult või mitte.

ehk teadmistele, mida juhtides arendatakse: strateegiline juhtimine, inimeste juhtimine, turundus ja kommunikatsioon jne. Teadmistega on lihtne, käid koolitusel või loed raamatut. Samas ei vii äriplaan ennast ise ellu, vaja on lahendada keerulisi probleeme ja juhtida inimesi, nii võib äriplaani teostamisestki üks nõiutud probleem saada.

Nõiutud probleemi lahendamine eeldab, et juhtidel arendatakse n-ö vertikaalseid oskusi ehk tegevusloogikat või metateadmist. See tähendab, et osatakse kriitiliselt hinnata informatsiooni kvaliteeti ja mõelda süsteemselt, mitte lineaarselt; see tähendab oskust lahendada probleeme olukorras, kus iga uus otsus võib tuua endaga kaasa tagajärgi, mida pole võimalik ette näha.

Me suudame langetada otsuseid ainult nendes piirides, kus asub meie mõtlemine. Enamik aga ei tea, kust läheb nende teadmiste piir ja kui palju on otsustes kontrollimata eeldusi, ning ikka ja jälle üritavad inimesed sama tegutsemisloogikaga saavu-

tada teistsuguseid tulemusi. Vaja on õppida uut moodi mõtlema, aga seda koolitustel ei omanda ja õpikust ei õpi. Selleks on vaja oma kogemusi inimestega arutada: keegi peab esitama õigeid küsimusi.

Seepärast peetakse juhtide koolitustest palju efektiivsemaks mentorlust ja *coaching*’ut. Mõlemad kasutavad kliendi mõtlemise arendamiseks küsimusi. Ka Eestis on erinevaid arengu- ja mentorprogramme, kuid kahjuks pole suurem osa mentoreid ega n-ö *coach*’e, kes vabakonnas tegutsevad, saanud spetsiaalset väljaõpet, mis on eelduseks, et mentorluse- või *coaching*’u protsess ei oleks lihtsalt nõustamine, vaid avardaks ka juhi tegutsemisloogikat. Kontekstis õigete küsimuste esitamine ei tule kellelegi rinnapiimaga kaasa, seda on vaja õppida ja arendada. Öeldakse, et koosoleku kvaliteeti näitab see, kui mitu küsimust enne otsust küsiti. Kui palju küsimusi esitatakse teie organisatsioonis?

Sarnast lähenemist ehk kindlat küsitlusviisi rakendab maailmas üha rohkem populaarsust koguv *Action Learning*. *Action Learning*’u käigus kohtub väike rühm (4–8 inimest) kolleege/juhte 9–15 kuu jooksul kaks korda nädalas, et lahendada tegelikke probleeme ja sellest õppida. Kohtumistel arutletakse oma tegutsemisloogika eelduste üle ja õpitakse enda ning teiste mõtlemisest, tegutsemisest ja kogemustest. Kuna *Action Learning* tegeleb pärisprobleemide lahendamisega, siis on ta korraga nii praktiline kui ka arendav. Minu teada Eestis veel keegi *Action Learning*’ut ei rakenda, kuigi seda võiks kindlasti proovida, et juhid saaks toetavas keskkonnas üksteiselt ja oma tegevusest õppida.

Milline ka pole juhtide arendamise meetodika või programm, oluline on selle temaatikaga teadlikumalt tegelemine. Loodetavasti jõuab see ülesanne ka kodanikuühiskonna arengukavasse koos mõne konkreetse abinõuga, mis aitab kaasa meie vabaühenduste juhtide arendamisele, et nad vastaksid muutuva keskkonna nõudmistele ja saavutaksid võimalikult suurt ühiskondlikku mõju.

Paber ei kasva metsas ja trükivärv ei tilgu taevast.

Hooliv reklaam ja sponsortellimused
aitavad Hea Kodaniku pisikul levida
rohkemate inimesteni.

- Kui müüd midagi, millest head kodanikud teada võiksid, reklaami end siin.
- Kui tahad, et sinu töötajad oleks head kodanikud, telli neile ajakiri tööle.
- Kui usud, et su külalised on head kodanikud, säti ajakiri oma kohvikusse või ooteruumi.

Kirjuta heakodanik@ngo.ee

Sponsortellimusi ootame neilt, kes tahavad ajakirja
ilmumisele ja levikule kaasa aidata. Kui toetamiseks
pole võimalust, siis tellimused on endiselt tasuta.